

MIX. X. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ**

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ-ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 2ος

**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ**

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ – ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 2ος

Το βιβλίο αυτό είναι συνοψισμένη μορφή του έργου «Γραμματική της αρχαίας ελληνικής» του Μιχ. Χ. Οικονόμου, έκδοσης 1971 του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Η συνόψιση του βιβλίου έγινε με ευθύνη του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως (ΚΕΜΕ).

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**Προσαρμογή: Παππά Αλεξάνδρα,
Εκπαιδευτικός**

**Επιμέλεια: Παπαζαφείρη
Αικατερίνη, Εκπαιδευτικός**

**Επιστημονικός υπεύθυνος: Βασίλης
Κουρμπέτης, Σύμβουλος Α΄ του
ΥΠ.Π.Ε.Θ**

**Υπεύθυνη του έργου: Μαρία
Γελαστοπούλου, Μ.Εδ. Ειδικής
Αγωγής**

**Τεχνική υποστήριξη: Κωνσταντίνος
Γκυρτής, Δρ. Πληροφορικής**

**Συγγραφείς Προδιαγραφών
προσαρμογής των βιβλίων για το
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής**

Πολιτικής:

**Γιώργος Βουγιουκλίδης, Δάσκαλος
Ειδικής Αγωγής**

Γελαστοπούλου Μαρία,

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Γκυρτής Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Πληροφορικής

**Αξιολόγηση και τελικός έλεγχος των
προσαρμογών:**

Γελαστοπούλου Μαρία,

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

Γκυρτής Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Πληροφορικής

2. Ημιφωνόληκτα

125. Τα ημιφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

α) ενρινόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ν)¹

β) υγρόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα λ, ρ)

γ) σιγμόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα σ).

1. Τριτόκλιτα με χαρακτήρα μ δεν υπάρχουν.

α) Μονόθεμα: καταληκτικά σε -ις (γεν. -ῖνος) και ακατάληκτα σε -αν (γεν. -ᾶνος), -ην (γεν. -ηνος) και -ων (γεν. -ωνος)

(θ. ἄκτιν-) (θ. Τιταν-)

Ενικός Αριθμός

ονομ.	ἡ ἄκτις	ὁ Τιτάν
γεν.	τῆς ἄκτῖν-ος	τοῦ Τιτᾶν-ος
δοτ.	τῇ ἄκτῖν-ι	τῷ Τιτᾶν-ι
αιτ.	τὴν ἄκτῖν-α	τὸν Τιτᾶν-α
κλ.	(ῶ) ἄκτις	(ῶ) Τιτάν

Πληθυντικός αριθμός

ονομ.	αἱ ἄκτῖν-ες	οἱ Τιτᾶν-ες
γεν.	τῶν ἄκτῖν-ων	τῶν Τιτάν-ων
δοτ.	ταῖς ἄκτῖ-σι(ν)	τοῖς Τιτᾶ-σι(ν)
αιτ.	τὰς ἄκτῖν-ας	τοὺς Τιτᾶν-ας
κλ.	(ῶ) ἄκτῖν-ες	(ῶ) Τιτᾶν-ες

(θ. Ἑλλην-) (θ. χειμων-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	Ἑλλην	χειμῶν
γεν.	τοῦ	Ἑλλην-ος	χειμῶν-ος
δοτ.	τῷ	Ἑλλην-ι	χειμῶν-ι
αιτ.	τὸν	Ἑλλην-α	χειμῶν-α
κλ.	(ῶ)	Ἑλλην	χειμῶν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	Ἑλλην-ες	χειμῶν-ες
γεν.	τῶν	Ἑλλήν-ων	χειμών-ων
δοτ.	τοῖς	Ἑλλη-σι(ν)	χειμῶ-σι(ν)
αιτ.	τούς	Ἑλληνας	χειμῶν-ας
κλ.	(ῶ)	Ἑλλην-ες	χειμῶν-ες
Δυϊκός αριθμός			
ον., αιτ.	τῷ, κλ.	γεν., δοτ.	
(ῶ)	ἀκτῖν-ε	τοῖν	ἀκτίν-οιν
(ῶ)	Τιτᾶν-ε	τοῖν	Τιτάν-οιν
(ῶ)	Ἑλλην-ε	τοῖν	Ἑλλήν-οιν
(ῶ)	χειμῶν-ε	τοῖν	χειμών-οιν

(βλ. πιν. §132)

**β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ην
(γεν. -ενος) και -ων (γεν. -ονος)**

(θ. ποιμην-, ποιμεν-)

Ενικός αριθμός	
ον.	ὁ ποιμήν
γεν.	τοῦ ποιμέν-ος
δοτ.	τῷ ποιμέν-ι
αιτ.	τὸν ποιμέν-α
κλ.	(ῶ) ποιμήν
Πληθυντικός αριθμός	
ον.	οἱ ποιμέν-ες
γεν.	τῶν ποιμέν-ων
δοτ.	τοῖς ποιμέ-σι(ν)
αιτ.	τούς ποιμέν-ας
κλ.	(ῶ) ποιμέν-ες

(θ. ἡγεμων-, ἡγεμον-)
(θ. γειτων-, γειτον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡγεμῶν	γείτων
γεν.	τοῦ	ἡγεμόν-ος	γείτον-ος
δοτ.	τῷ	ἡγεμόν-ι	γείτον-ι
αιτ.	τὸν	ἡγεμόν-α	γείτον-α
κλ.	(ῶ)	ἡγεμῶν	γείτων

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ἡγεμόν-ες	γείτον-ες
γεν.	τῶν	ἡγεμόν-ων	γειτόν-ων
δοτ.	τοῖς	ἡγεμό-σι(ν)	γείτο-σι(ν)
αιτ.	τούς	ἡγεμόν-ας	γείτον-ας
κλ.	(ῶ)	ἡγεμόν-ες	γείτον-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ῶ) ποιμέν-ε (ῶ) ἡγεμόν-ε (ῶ) γείτον-ε	γεν., δοτ. τοῖν ποιμέν-οιν τοῖν ἡγεμόν-οιν τοῖν γειτόν-οιν
---	---

**127. ΙΙ. Υγρόληκτα (χαρακτ. λ, ρ)
α) Μονόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ
(γεν. -ηρος), -ωρ (γεν. -ωρος)
και ουδέτερα σε -αρ (γεν. -αρος)**

(θ. νέκταρ)

Ενικός αριθμός

ονομ.	τὸ νέκταρ¹
γεν.	τοῦ νέκταρ-ος
δοτ.	τῷ νέκταρ-ι
αιτ.	τὸ νέκταρ
κλ.	(ῶ) νέκταρ

1. Τούτο έχει μόνο ενικό (βλ. §83, 1, δ).

(θ.κλητηρ-)

(θ.ίχωρ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	κλητήρ	ίχωρ ²
γεν.	τοῦ	κλητήρ-ος	ίχωρ-ος
δοτ.	τῷ	κλητήρ-ι	ίχωρ-ι
αιτ.	τὸν	κλητήρ-α	ίχωρ-α
κλ.	(ῶ)	κλητήρ	ίχωρ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	κλητήρ-ες	ίχωρ-ες
γεν.	τῶν	κλητήρ-ων	ίχωρ-ων
δοτ.	τοῖς	κλητήρ-σι(ν)	ίχωρ-σι(ν)
αιτ.	τούς	κλητήρ-ας	ίχωρ-ας
κλ.	(ῶ)	κλητήρ-ες	ίχωρ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ (ῶ) κλητήρ-ε (ῶ) ίχωρ-ε	γεν., δοτ. τοῖν κλητήρ-οιν τοῖν ίχώρ-οιν
--	--

2. Ο ίχώρ= το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών· ορός αίματος· αίμα σάπιο· ύλη με πύο· δηλητήριο φιδιών.

**β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ήρ
(γεν. -έρος) και -ωρ (γεν. -ορος)**

(θ.άθηρ-, άθερ-) (θ.ρήτωρ-, ρήτορ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	άθηρ	ρήτωρ
γεν.	τοῦ	άθέρ-ος	ρήτορ-ος
δοτ.	τῷ	άθέρ-ι	ρήτορ-ι
αιτ.	τὸν	άθέρ-α	ρήτορ-α
κλ.	(ῶ)	άθηρ	ρήτορ
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	άθέρ-ες	ρήτορ-ες
γεν.	τῶν	άθέρ-ων	ρήτόρ-ων
δοτ.	τοῖς	άθέρ-σι(ν)	ρήτορ-σι(ν)
αιτ.	τούς	άθέρ-ας	ρήτορ-ας
κλ.	(ῶ)	άθέρ-ες	ρήτορ-ες
Δυϊκός αριθμός			
ον., αιτ.	τώ, κλ.	γεν., δοτ.	
(ῶ)	άθέρ-ε	τοῖν	άθέρ-οιν
(ῶ)	ρήτορ-ε	τοῖν	ρήτόρ-οιν

Κατά το όνομα ὁ ἄθηρ (= η λεπτότατη ἄκρη στα στάχια, αθέρας) κλίνονται τα ονόματα ὁ ἄηρ και ὁ αἰθήρ, εὐχρηστα μόνο στον ενικό (βλ. §83, 1, β).

Παρατηρήσεις στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης

128. 1) Τα φωνήεντα ι και α εμπρός από το χαρακτήρα ν των ονομάτων σε -ις (γεν. -ινος) και -αν (γεν. -ανος) είναι μακρόχρονα: τῆς ἄκτῖν-ος, τῆς Σαλαμῖν-ος, τοῦ Τιτᾶν-ος, τοῦ πελεκᾶν-ος.

2) Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης σχηματίζουν κανονικά την κλητ. του ενικού ὅμοια με την ονομαστική του ενικού: ἡ ἄκτις- ὦ ἄκτις, ὁ Τιτᾶν- ὦ Τιτάν, ὁ Ἑλλην- ὦ Ἑλλην, ὁ ἡγεμῶν- ὦ ἡγεμών, ὁ ποιμῆν- ὦ ποιμήν, ὁ ἰχώρ- ὦ ἰχώρ

Αλλά τα βαρύτερα διπλόθεμα σε -ων (γεν. -ονος) και -ωρ (γεν. -ορος) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα: ο γείτων- ὦ γείτον, ο δαίμων- ὦ δαίμον, ο ἰάσων- ὦ ἰᾶσον, ο ῥήτωρ- ὦ ῥήτορ (βλ. §105).

3) Ο χαρακτήρας λ και ρ εμπρός από το σίγμα της κατάληξης παραμένει, ενώ ο χαρακτήρας ν εμπρός από αυτό αποβάλλεται (χωρίς αντέκταση του προηγούμενου τυχόν βραχύχρονου φωνήεντος): ο ἄλ-ς-τοῖς ἄλ-σί, (ο ῥήτωρ)- τοῖς ῥήτορ-σι, αλλά: ἡ (ἄκτιν-ς) ἀκτίς, ταῖς (ἄκτιν-σι), ἀκτίσι- τοῖς (ἡγεμόν-σι) ἡγεμόσι (βλ. §64, 4).

γ) Συγκοπτόμενα διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ (γεν. -ρος)

129. Από τα υγράληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης τα διπλόθεμα ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ (= κοιλιά), ἡ Δημήτηρ και ὁ ἀνὴρ συγκόπτουν (δηλ. αποβάλλουν) σε ορισμένες πτώσεις το ε του αδύνατου θέματος και γι' αυτό λέγονται συγκοπτόμενα (πβ. §62, 1).

Παραδείγματα

(θ. πατήρ-, πάτερ-) (θ. ἀνηρ-, ἀνερ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	πατήρ	ἀνὴρ
γεν.	τοῦ	πατρ-ὸς	ἀνδρ-ὸς
δοτ.	τῷ	πατρ-ὶ	ἀνδρ-ὶ
αιτ.	τὸν	πατέρ-α	ἀνδρ-α
κλ.	(ὦ)	πάτερ	ἄνερ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες
γεν.	τῶν	πατέρ-ων	ἄνδρ-ῶν
δοτ.	τοῖς	πατρ-ά-σι(ν)	ἄνδρ-ά-σι(ν)
αιτ.	τούς	πατέρ-ας	ἄνδρ-ας
κλ.	(ῶ)	πατέρ-ες	ἄνδρ-ες

(θ. Δημητηρ-, Δημητερ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ Δημήτηρ
γεν.	τῆς Δήμητρ-ος
δοτ.	τῇ Δήμητρ-ι
αιτ.	τὴν Δήμητρ-α
κλ.	(ῶ) Δήμητερ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ.	γεν., δοτ.
(ῶ) πατέρ-ε	τοῖν πατέρ-οιν
(ῶ) ἄνδρ-ε	τοῖν ἄνδρ-οῖν

Παρατηρήσεις

130. Από τα συγκοπτόμενα υγράληκτα της γ' κλίσης:

1) Τα ονόμ., ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ και ἡ γαστήρ συγκόπτουν, δηλ, χάνουν, το ε του θέματος στη γεν. και δοτ. του ενικού και στη δοτ. του πληθυντικού, το ὄνομα ἡ Δημήτηρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού, και το ὄνομα ὁ ἄνῆρ στις πλάγιες πτώσεις του ενικού και σε ὅλες τις πτώσεις του πληθυντικού και του δυϊκού, στις οποίες εμπρός από το χαρακτήρα αναπτύσσεται το σύμφωνο δ για να διευκολυνθεί η προφορά (θ. ἄνερ-, ἄνρ- ἄνδρ-) πβ. §65, 2.

2) τα ονόματα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ και γαστήρ στη γεν. και δοτ. του ενικού τονίζονται στη λήγουσα (πατρός, πατρί- μητρός, μητρί κτλ.), το ὄνομα ἄνῆρ τονίζεται στη

λήγουσα στη γενική και δοτ. του ενικού και του δυϊκού και στη γεν. του πληθ. (άνδρός- άνδρι- άνδροϊν- άνδρῶν), το όνομα Δημήτηρ τονίζεται στην προπαραλήγουσα σε όλες τις πτώσεις του ενικού, εκτός από την ονομαστική.

131. Τα συγκοπτόμενα ονόματα:

1) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα και τονίζονται σ' αυτήν επάνω στην αρχική συλλαβή: ὦ πάτερ, ὦ θύγατερ, ὦ Δήμητερ κτλ., μόνο το όνομα γαστήρ σχηματίζει την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική: ὦ γαστήρ·

2) στη δοτ. του πληθ. ανάμεσα από το συγκομμένο θέμα και την κατάληξη, για να διευκολυνθεί η προφορά, παίρνουν ένα βραχύχρονο α που τονίζεται: πατρ-ά-σι(ν), άνδρ-ά-σι(ν), πβ. §62, 2.

132. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ΄ ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ

-άν -ανος	-ίς -ινος
ὁ μεγιστάν -ᾶνος	ἡ ἀκτίς -ῖνος
(έτσι και: ὁ παιάν, πελεκάν, Τιτάν, Αἰνιάν, Ἄκαρνάν, Ἄλκμάν, Εὐρυτάν)	(έτσι: ὁ δελφίς, ἡ ὠδίς ¹ , Ἐλευσίς, Σαλαμίς κ.ά.),
ὁ Πάν, του Πανὸς κ.ά.	ἡ ρίς, τῆς ρῖνός ὁ (ἡ) θίς ² , θῖνός ἡ ἴς ³ , τῆς ἰνός, πλ. αἱ ἴνες κ.ά.

Υποσημειώσεις: 1. (ποιητ.) πόνος του τοκετού (συνηθ. πληθ. ὠδῖνες).- 2. (ποιητ.) σωρός, σωρός από ἄμμο, ακτή.- 3. νεύρο, λεπτό νήμα, δύναμη.

-ην -ηνος	-ήν -ενος
ὁ Ἑλλήν -ηνος	ὁ αὐχὴν ⁷ -ένος
ὁ δοθιήν ⁴ -ῆνος (έτσι και: ὁ κηφήν, ὁ λειχήν ⁵ , ὁ πυρήν, ὁ σωλήν, ἢ σειρήν ⁶)	(έτσι και: ὁ λιμήν, ὁ πυθμήν, ὁ ὕμήν ⁸ κ.ά ἢ φρήν ⁹ , φρενός κ.ά.)
ὁ μήν, μηνός (έτσι και: ὁ σπλήν ὁ σφήν, ὁ (ἢ) χήν κ.ά.)	

4. μικρό εξάνθημα.- 5. Λειχήνα, βρύο που φυτρώνει πάνω σε δέντρα, πέτρες κτλ., εξάνθημα στην επιδερμίδα.- 6. γοητεία ωραίων λόγων, ως κυρ, όν. Σειρήν, θαλασσινή θεότητα που γοητεύει με τη φωνή της τους ναυτικούς.- 7. τράχηλος.- 8. λεπτό δέρμα, μεμβράνη.- 9. το διάφραγμα ανάμεσα στο θώρακα και την κοιλιά, τα γύρω από την καρδιά μέρη, καρδιά, νους.

-ων -ωνος

α)τα περιεκτικά	β)τα μεγεθυντικά
ὁ ἀνθῶν -ῶνος ὁ ἀνδρῶν -ῶνος γυναικῶν -ῶνος (ἔτσι και: ὁ δαφνῶν, δενδρῶν, ἐλαιῶν, νυμφῶν, ξενῶν, ὄρνιθῶν, παρθενῶν ¹⁰ κ.ά.)	ὁ γάστρων ¹¹ -ωνος, ὁ γνάθων ¹² -ωνος, ὁ χείλων ¹³ -ωνος κ.ά.

10. μέρος του σπιτιού, όπου έμεναν οι παρθένες· ως κυρ. ὄν. Παρθενῶν, ναός στην Ακρόπολη της Αθήνας.-

11. κοιλάδας.- 12. (από το ὄν. ἡ γνάθος = σαγόνη) εκείνος που έχει φουσκωμένα σαγόνια ἢ φουσκωμένα μάγουλα.- 13. εκείνος που έχει μεγάλα χείλια.

γ) τα κύρια ονόματα	δ) ονόμ. αρχ. μηνών
Ἀπόλλων -ωνος	Γαμηλιών -ῶνος
Ποσειδῶν -ῶνος,	(έτσι και: Ἄνθεστηριών
Ἀγάθων -ωνος	Ἐλαφηβολιών
(έτσι και: Δάμων	Μουνιχιών
Δευκαλίων, Δίων	Θαργηλιών
Ζήνων, Ἱέρων	Σκιροφοριών
Κίμων, Κλέων	Ἐκατομβαιών
Κόνων, Κρίτων	Μεταγειτινιών
Κύλων, Μέτων	Βοηδρομιών
Πλάτων, Σόλων	Πυανοπιών
Φαίδων, Χάρων	Μαιμακτηριών
Χίλων, Χίρων	Ποσειδεών)
Ἵριων, [Νέρων Τρύφων] κ.ά.).	

ε) τόπων και πόλεων	ζ) εθνικά παροξύτονα
Αύλων -ῶνος, Ἐλικών -ῶνος	ὁ Λάκων -ωνος, ὁ Ἴων -ωνος κ.ά.
(έτσι και: ἡ Καλυδών ὁ Κιθαιρών, ἡ (ὁ) Κολοφών, ὁ Μαραθών, ἡ Σιδών, ἡ Σικυών)	η) προσηγορ. παροξύτ.
	ὁ δόλων ¹⁴ -ωνος, ὁ δρόμων ¹⁵ -ωνος
Κρότων -ωνος κ.ά.	(έτσι και: ὁ κλύδων ¹⁶ , ὁ κώδων, ὁ (ἡ) μήκων ¹⁷ ὁ πάρων ¹⁸ , ὁ ῥώθων, ὁ σάπων, ὁ σίφων, [ὁ ἄμβων]).

14. μικρό πανί της πλώρης στα ιστιοφόρα, μαχαίρι ή σπαθάκι κρυμμένο μέσα σε ραβδί, στιλέτο.- 15. Ελαφρό πλοιάριο.- 16. κύμα, κλυδωνισμός.- 17. παπαρονα. 18. Πλοιάριο

θ) προσηγορ. οξύτ.

ὁ κλών, κλωνός, ὁ ἀγών -ῶνος, ὁ ἀγκών -ῶνος

(έτσι και:ὁ αἰών, βουβών, κοιτών, κολοφών¹⁹, λειμών, τελαμών²⁰, χειμών, χιτῶν κ.ά.).

ι) προσηγ. περισπῶμ:

ὁ τυφῶν²¹ -ῶνος (από το τυφάων).

19. το ακρότατο σημείο ενός πράγματος, ως κύρ. ὄν. Κολοφών (-ῶνος), πόλη της Ιωνίας στη Μ. Ασία.- 20. πλατύ κορδόνι, λουρί δερμάτινο, ως κυρ. ὄν. Τελαμών (-ῶνος), γιος του Αιακού και πατέρας του Αίαντα.- 21. θύελλα, ανεμοστρόβιλος (και κατά την απτ. β' κλίση: ὁ τυφῶς, τοῦ τυφῶ)· ως κύρ. ὄν. ὁ Τυφῶν (-ῶνος), γίγαντας, πατέρας των ανέμων.

-ων -ονος

α) οξύτ. θηλυκά ή ἀηδῶν -όνος (έτσι και: ή ἀλγηδῶν, ἀλκυῶν, εἰκῶν, Καρχηδῶν, σιαγῶν, σινδῶν, τερηδῶν ²² , Χαλκηδῶν, χιῶν χελιδῶν, κ.ά.).	β) οξύτ. αρσενικά ὁ (ή) ἀλεκτρυῶν ²³ -όνος, ὁ ἡγεμῶν -όνος (έτσι και: ὁ κανῶν, κηδεμῶν, Μακεδῶν, Στρυμῶν, (συν)δαιτυμῶν κ.ά.).
γ) παροξύτ. αρσενικά	
ὁ ἄξων -ονος (έτσι και: Ἀλιάκμων, βραχίων, γείτων, γνώμων, δαίμων, Ἰᾶ'σων, κίων ²⁴ , πνεύμων, τέκτων ²⁵ , Ἄγαμέμνων, Ἀριστογείτων κ.ά.).	

22. σκουλήκι που τρώει τα ξύλα, σαράκι, πάθηση των δοντιῶν.- 23. (αρσ.) πετεινός, (θηλ. ὄρνιθα).- 24. κολόνα.- 25. ξυλουργός, μαραγκός.

2. ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ

-ήρ -ηρος	-ωρ -ωρος
ὁ θήρ ²⁶ , θηρός ὁ ἀροτήρ ²⁷ -ῆρος ὁ ζωστήρ -ῆρος	ὁ φώρ ²⁸ , φωρός ὁ ἰχώρ ²⁹ -ῶρος ὁ πέλωρ ³⁰ -ωρος
(έτσι και: ὁ κρατήρ, λαμπτήρ λουτήρ, νιπτήρ στατήρ, στρωτήρ σπινθήρ κ.ά.)	(μεταγ. Βίκτωρ, πραίτωρ κ.ά.).
σωτήρ -ῆρος, (κλ. ὦ σῶτερ).	-ήρ -έρος ὁ ἀήρ -έρος (έτσι και: ὁ ἀθήρ, αἰθήρ, ἀστήρ - δοτ. πλ. ἀστράσι κ.ά.).

26. θηρίο.- 27. αυτός που οργώνει, ως επίθ. βοῦς ἀροτήρ = βόδι που το μεταχειρίζονται για το ὄργωμα.- 28. κλέφτης.- 29. το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών.- 30. πελώριο ον, τέρας.

-ωρ -ορος	-ὰρ -αρὸς
ὁ αὐτοκράτωρ -ορος	ὁ Κάρ ³¹ , Κᾶρὸς (πλ.οὶ Κᾶρες).
(έτσι και: ὁ πράκτωρ, κοσμήτωρ, Ἔκτωρ προγᾶστωρ, κ.ά.)	-εῖρ -ειρὸς
	ὁ φθειρ ³² , φθειρὸς (δοτ. πλ. τοῖς φθειρσί)
(μεταγ. και νεότ.: ἐκλέκτωρ, παντο- κράτωρ κ.ά.).	ἡ χεῖρ, χειρὸς (δοτ. πλ. ταῖς χερσί, βλ. §150, 19).

31. κάτοικος της Καρίας.- 32. ψείρα.

**III. Σιγμόληκτα (χαρακτήρας σ)
133. α) Αρσενικά ακατάληκτα σε
-ης (γεν. -ους) ή -κλῆς (γεν.
-κλέους)**

(θ. Σωκρατες-, Περικλεες)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς
γεν.	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους
δοτ.	τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ
αιτ.	τὸν	Σωκράτη	Περικλέα
κλ.	(ῶ)	Σώκρατες	Περίκλεις
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ	Σωκράται	Περικλεῖς
γεν.	τῶν	Σωκρατῶν	Περικλέων
δοτ.	τοῖς	Σωκράταις	
αιτ.	τούς	Σωκράτας	Περικλεῖς
κλ.	(ῶ)	Σωκράται	Περικλεῖς

Κατά το Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστομένης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης, Δημοσθένης, Διογένης, Διομήδης, Ἴπποκράτης, Ἴσοκράτης, Ἴφικράτης, Πολυκράτης, Πολυνείκης, Πραξιτέλης - Ἄστυάγης, Τισσαφέρνης, Κυαξάρης κ.ά. Κατά το Περικλῆς κλίνονται: Ἀγαθοκλῆς, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Ἴεροκλῆς, Προκλῆς, Σοφοκλῆς κ.ά.

Παρατηρήσεις

134. Τα αρσενικά σιγμόληκτα σε -ης (γεν. -ους) και -κλῆς (γεν.-κλέους) είναι όλα κύρια ονόματα και:

1) ἔχουν θέμα σε -εσ: Σωκρατεσ-, Περικλεεσ-

2) στην ονομαστική του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και εκτείνουν το βραχύχρονο φωνήεν ε του θέματος σε η: Σωκράτης, Περικλέης, και με συναίρεση Περικλῆς.

3) στις πλάγιες πτώσεις του ενικού αποβάλλουν το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα (βλ. §64, 1) και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ Σωκράτεσ-ος, Σωκράτε-ος, Σωκράτους, τῷ Σωκράτεσ-ι, Σωκράτε-ι, Σωκράτει, τον Σωκράτεσ-α, Σωκράτε-α, Σωκράτη,- τοῦ Περικλέεσ-ος, Περικλέε-ος, Περι-κλέους, τῷ Περικλέεσ-ι, Περικλέε-ι, Περικλέει (και με δεύτερη συναίρεση=) Περικλειῖ, τὸν Περικλέεσ-α, Περικλέε-ᾶ, Περικλέᾶ και σπάν. Περικλῆ·

4) στην κλητ. του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και ανεβάζουν τον τόνο: ὦ Σώκρατες, ὦ Περίκλεις (με συναίρεση από το Περίκλεες)·

5) όσα λήγουν σε -κλῆς συναιρούν το ε της συλλαβῆς κλε-, όταν ύστερα από αυτό ακολουθεί η ή ε ή ει:

(Περικλέης) Περικλήϊς, (Περίκλεες)
Περίκλεις, (Περικλέει) Περικλεΐ.

6) κανονικά έχουν μόνο ενικό αριθμό, όταν όμως χρησιμοποιούνται στον πληθ. σχηματίζονται τα σε -ης (γεν. -ους) κατά την α΄ κλίση (οί Σωκράται κτλ.) και τα σε -κλήϊς (γεν. -κλέους) κατά την γ΄ κλίση (οί Περικλέ-ες = Περικλεΐς κτλ.).

135. β) θηλυκά ακατάληκτα σε -ὼς (γεν. -οῦς)

(θ. αἰδωσ-, αἰδοσ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ἡ	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδῶς
γεν.	τῆς	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ος, αἰδό-ος)	αἰδοῦς
δοτ.	τῆ	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ι, αἰδό-ι)	αἰδοῖ (πβ. § 134,3)
αιτ.	τὴν	(αδύνατο θ. αἰδόσ-α, αἰδό-α)	αἰδῶ
κλ.	(ῶ)	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδῶς

Κατά το όνομα ἡ αἰδῶς (= ντροπή) κλίνεται και το ποιητ. ἡ ἠῶς (=αυγή) και ως κύρ. όν. ἡ Ἡῶς (= θεά της αυγής). Αυτά έχουν μόνο ενικό. Πβ. και §§118-119.

136. γ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ος (γεν. -ους)

(θ. βελοσ-, βελεσ- και έδαφος-, έδαφες-)

Ενικός αριθμός

ον.	τὸ	βέλος	έδαφος
γεν.	τοῦ	βέλους	έδάφους
δοτ.	τῷ	βέλει	έδάφει
αιτ.	τὸ	βέλος	έδαφος
κλ.	(ῶ)	βέλος	έδαφος

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὰ	βέλη	έδάφη
γεν.	τῶν	βελῶν	έδαφῶν
δοτ.	τοῖς	βέλεσι(v)	έδάφεσι(v)
αιτ.	τὰ	βέλη	έδάφη
κλ.	(ῶ)	βέλη	έδάφη

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ῶ) βέλει, έδάφει	γεν., δοτ τοῖν βελοῖν, έδαφοῖν
---	--------------------------------------

Κατά τὸ βέλος κλίνονται πολλά δι-
σύλλαβα: ἔθνος, εὖρος (=πλάτος),
ζεῦγος, ἦθος, κέρδος, ξίφος, πλῆθος,
σκεῦος, τέλος κ.ά. (βλ. πίν. §138),
καθώς και το κύρ. ὄν. τὰ Τέμπη
στον πληθυντικό.

Κατά τὸ ἔδαφος κλίνονται τα τρι-
σύλλαβα: μέγεθος, στέλεχος, τέμε-
νος (επίσημος ἢ ιερὸς χώρος, ναός),
τέναγος (= ἀβαθα νερά, βάλτος) κ.ά

Παρατηρήσεις

137. Τα ουδέτερα σιγμόληκτα σε
-ος (γεν. -ους):

1) ἔχουν αρχικό θέμα σε -εσ:
βελεσ, ἔδαφες-

2) σχηματίζουν την ονομαστ., αιτι-
ατική και κλητ. του ενικού χωρίς κα-
τάληξη, αλλά στις πτώσεις αυτές το
φωνήεν ε που είναι πριν από το χα-

ρακτήρα το τρέπουν σε -ο: βελεσ- = βέλος, έδαφες- = έδαφος·

3) με το αρχικό θέμα σε -ες σχηματίζουν τη γεν. και δοτ. του ενικού και όλες τις πτώσεις του πληθυντ. και δυϊκού· αποβάλλουν όμως σ' αυτές το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα και έπειτα συναιρούν τα φωνήεντα αυτά, δηλ. το ε+ο σε ου (βέλε-ος = βέλους), το ε+ι σε ει (τῶ βέλε-ι = βέλεια), το ε+ε σε ει (δυϊκ. τῶ βέλε-ε = βέλεια), το ε+οι σε οι (δυϊκ. τοῖν βελέ-οιν = βελοῖν), το ε+ω σε ω (τῶν βελέων = βελῶν) και το ε+α κανονικά σε η (τὰ βέλε-α = βέλη), αν όμως πριν από το ε προηγείται άλλο ε, τότε συναιρούν το ε+α σε ā: τὰ χρέε-α=χρέā, τὰ κλέε-α-κλέā βλ. §64, 1.

4) στη δοτ. πληθ. όπου βρίσκονται δύο σ (βέλεσ-σι) τα απλοποιούν σε ένα: βέλεσι.

**138. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΩΝ
ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Γ΄ ΚΛΙΣΗΣ
(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία
των λέξεων)**

τὸ ἄγος ¹	(ǎ)	θάρσος ³	(ǎ)
ἄλσος	(ǎ)	θράσος ³	(ǎ)
βάθος	(ǎ)	ἴχνος	(ĩ)
βάρος	(ǎ)	κῆτος ⁴	
βρῖθος ²	(ĩ)	κράτος	(ǎ)
δάσος	(ǎ)	κρύος ⁵	(ũ)
θάρρος ³	(ǎ)	κῦδος ⁶	(ũ)

**Υποσημειώσεις: 1. κατάρα, μίασμα.-
2. βάρος.- 3. η λ. θάρσος με αφομοί-
ωση του σ: θάρρος = θάρρος, τόλμη
με μετάθεση του α: θράσος (βλ.
§62,3) = θρασύτητα, αυθάδεια.- 4.
γενική ονομασία των μεγάλων
ψαριών ή θαλασσινών τεράτων.- 5.
παγερό κρύο.- 6. δόξα, φήμη.**

κῦρος	(ū)	ῥῖγος	(ī)
κύτος ⁷	(ÿ)	σκάφος	(ǎ)
λάθος	(ǎ)	σκῦτος ¹⁰	(ū)
λίπος	(ī)	στῖφος	(ī)
μῖσος	(ī)	σφρίγος	(ī)
νεῖκος ⁸		τάχος	(ǎ)
ξίφος	(ī)	τεῖχος	
πάθος	(ǎ)	τεῦχος	
πάχος	(ǎ)	ὔψος	
πλάτος	(ǎ)	φῦκος ¹¹	(ū)
πνῖγος ⁹	(ī)	ψῦχος	(ū)
ράκος	(ǎ)		

7. το κοίλο μέρος (πλοίου, σκεύους, σώματος κτλ.).- 8. φιλονικία, αγώνας.- 9. Η υπερβολική ζέστη.- 10. δέρμα κατεργασμένο.- 11. πληθ. τὰ φύκη = φύκια.

139. δ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ας (γεν. -ως ἢ -ατος)

(θ. κρεασ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	τὸ	(θ.κρεασ-)	κρέας
γεν.	τοῦ	(κρέασ-ος, κρέα-ος)	κρέως
δοτ.	τῷ	(κρέασ-ι, κρέα-ϊ)	κρέα
αιτ.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας
κλ.	(ῶ)	(θ. κρεασ-)	κρέας
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ
γεν.	τῶν	(κρεάσ-ων, κρεά-ων)	κρεῶν
δοτ.	τοῖς	(κρέασ-σι)	κρέα-σι(v)
αιτ.	τὰ	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ
κλ.	(ῶ)	(κρέασ-α, κρέα-α)	κρέᾱ

(θ. περασ-, περατ-)

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ον.	τὸ πέρας	τὰ πέρατ-α
γεν.	τοῦ πέρατ-ος	τῶν περάτ-ων
δοτ.	τῷ πέρατ-ι	τοῖς πέρα-σι(ν)
αιτ.	τὸ πέρας	τὰ πέρατ-α
κλ.	(ῶ) πέρας	(ῶ) πέρατ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ (ῶ) (κρέασ-ε, κρέα-ε) κρέᾱ (ῶ) πέρατ-ε	γεν., δοτ. τοῖν (κρεάσ-οιν, κρέα-οιν) κρεοῖν τοῖν περάτ-οιν
---	--

Παρατηρήσεις

140. Σιγμόληκτα ουδέτερα σε -ας είναι έξι: κρέας, γέρας (= βραβείο), γήρας, πέρας, τέρας, κέρας. Από αυτά:

1) μόνο τα ονόμ. κρέας, γέρας, γήρας έχουν θέμα παντού καθαρά σιγμόληκτο σε -ας αυτά αποβάλλουν το σ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ (κρέασ-ος, κρέα-ος) κρέως, τῷ (κρέασ-ι, κρέα-ϊ) κρέα κτλ. (βλ. §64, 1, πβ. §134, 3 και §137,3 και 4).

2) το όνομα πέρας σχηματίζει την ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού από σιγμόληκτο θέμα σε -ας, χωρίς κατάληξη, και τις άλλες πτώσεις από θέμα σε -ατ, ως οδοντικόληκτο: τοῦ πέρατ-ος, τῷ πέρατ-ι, τὰ πέρατ-α,

τῶν περάτ-ων κτλ. (ὅπως τὸ σῶμα, τοῦ σώματ-ος κτλ.)·

3) το ὄνομα τέρας σχηματίζει τον ενικό κατά το πέρας: τὸ τέρας, τοῦ τέρατ-ος κτλ.

4) το ὄνομα κέρασ σε ὅλους τους αριθμούς και το ὄνομα τέρας στον πληθυντικό και δυϊκό σχηματίζονται και κατά τους δύο τρόπους, δηλ. και ως σιγμόληκτα (κατά το κρέας) και ως οδοντικόληκτα (κατά το πέρας): τὸ κέρασ, τοῦ κέρως και κέρατος, τῶ κέρα και κέρατι κτλ. - πληθ. τὰ κέρα και κέρατ-α, τῶν κερῶν και κεράτ-ων κτλ. – δυϊκός τῶ κέρα και κέρατ-ε, τοῖν κεροῖν και κεράτ-οιν (τὸ τέρας) πληθ. τὰ τέρα και τέρατ-α κτλ. – δυϊκός τῶ τέρα και τέρατ-ε, τοῖν τεροῖν και τεράτ-οιν·

5) το ὄνομα γῆρας έχει μόνο ενικό αριθμό (§83, 1, β).

141. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

Αρσενικά και θηλυκά			
	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ΟΝ.	-ς ή -	-ες	-ε
ΓΕΝ.	-ος (ή -ως)	-ων	-οιν
ΔΟΤ.	-ι	-σι(ν)	-οιν
ΑΙΤ.	-ᾶ ή ν	-ᾶς ή -ς(- νς)	-ε
ΚΛ.	-ς ή -	-ες	-ε

Ουδέτερα			
	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ΟΝ.	-	-ᾶ	-ε
ΓΕΝ.	-ος (ή-ως)	-ων	-οιν
ΔΟΤ.	-ι	-σι(ν)	-οιν
ΑΙΤ.	-	-ᾶ	-ε
ΚΛ.	-	-ᾶ	-ε

Παρατηρήσεις στις καταλήξεις των ονομάτων της γ' κλίσης

142. Από τα ονόματα της γ' κλίσης:

1) τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις·

2) τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και θηλυκά στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού και του πληθυντικού (πβ. και §97).

143. Το ι και το α στη λήγουσα των ονομάτων της γ' κλίσης είναι βραχύχρονα: ἡ γνῶσις, τὴν γνῶσιν, τῷ ἀγῶνι, τοῖς ἀγῶσι – τὸν ἀγῶνα, τοὺς ἀγῶνας, τὸ γῆρας (αλλά: τὰ κρέα και κρέα).

Ο τονισμός των ονομάτων της γ' κλίσης

144. Παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§39,1), αν και δεν προκύπτουν από συναίρεση:

α) οι μονοσύλλαβοι τύποι της ονομ., αιτιατ. και κλητ. που έχουν χαρακτηριστήρα ι, υ (ου, αυ): ὁ κῖς, τὸν κῖν, ὦ κῖ, τοὺς κῖς - ἡ δρῦς, τὴν δρῦν, ὦ δρῦ, τὰς δρῦς (πβ. §110, 3)- ὁ βοῦς, τὸν βοῦν, ὦ βοῦ, τοὺς βοῦς - ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὦ γραῦ (πβ. §115).

β) η αιτιατική πληθ. των ονομ. σε -ύς (γεν. -ύος), αν τονίζεται στη λήγουσα: τοὺς ἰχθῦς (πβ. §110, 3).

γ) η ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού των ουδετέρων πῦρ και οὔς.

δ) η ονομ. και κλητ. του ενικού του θηλ. ἡ γλαῦξ (= κουκουβάγια).

ε) η κλητ. του ενικού των ονομ. σε -εύς: ὦ βασιλεῦ (§115, 2).

145.Τα μονοσύλλαβα ονόμ. της γ´ κλίσης στη γεν. και δοτ. όλων των αριθμών τονίζονται στη λήγουσα (αντίθετα με τον κανόνα §39. 3): ἡ φλόξ, τῆς φλογός, τῆ φλογί - τῶν φλογῶν, ταῖς φλοξι - τοῖν φλογοῖν. Εξαιρούνται τα μονοσύλλαβα ἡ δᾶς (= λαμπάδα), ὁ θῶς (= τσακάλι), τὸ οὔς, ὁ παῖς, ὁ Τρῶς και τὸ φῶς που τονίζονται στη γεν. πληθ. στην παραλήγουσα: τῶν δάδων, τῶν θῶων, τῶν ὠτων, τῶν παίδων, τῶν Τρώων, τῶν φώτων.

11ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

146. Μερικά ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής δεν κλίνονται ομαλά. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **ανώμαλα ουσιαστικά**.

Τα ανώμαλα ουσιαστικά κατά το είδος της ανωμαλίας που παρουσιάζουν είναι 1) **ανώμαλα κατά το γένος**, 2) **ετερόκλιτα**, 3) **μεταπλαστά**, 4) **ιδιόκλιτα**, 5) **άκλιτα** και 6) **ελλειπτικά**.

1. Ανώμαλα κατά το γένος

147. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον πληθυντικό αριθμό διαφορετικό γένος απ' ό,τι στον ενικό ή εκτός από το βασικό γένος έχουν συγχρόνως και ένα άλλο.

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ὁ λύχνος	τὰ λύχνα
ὁ σῖτος	τὰ σῖτα
ὁ δεσμός	οἱ δεσμοὶ και τὰ δεσμὰ
ὁ σταθμός	οἱ σταθμοὶ και τὰ σταθμὰ
τὸ στάδιον	τὰ στάδια και οἱ στάδιοι

(Π.β. τα νεοελλ. : ὁ πλοῦτος - τὰ πλούτη, ὁ βράχος - οἱ βράχοι και τὰ βράχια, ὁ λόγος - οἱ λόγοι και τὰ λόγια κ.ά.).

148. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον ενικό αριθμό δύο γένη:

Ενικός	Πληθυντικός
ὁ ζυγὸς και τὸ ζυγὸν	τὰ ζυγὰ
ὁ νῶτος και τὸ νῶτον	τὰ νῶτα

(Πβ. τα νεοελληνικά: ὁ πεῦκος και τὸ πεῦκο - τὰ πεῦκα κ.ά.).

2. Ετερόκλιτα

149. Ετερόκλιτα λέγονται μερικά ουσιαστικά που σχηματίζονται στον πληθυντικό ή σε μερικές πτώσεις κατά διαφορετική κλίση ή συγχρόνως κατά την ίδια και κατά διαφορετική κλίση·π.χ.

1) ὁ ἄμνός, τοῦ ἄμνουῦ κτλ. (κατά τη β΄ κλίση) και τοῦ ἄρνός, τῶ ἄρνί, τὸν ἄρνα - οἱ ἄρνες, τῶν ἄρνῶν, τοῖς ἄρνάσι, τοὺς ἄρνας (κατά τα συγκοπτόμενα της γ΄ κλίσης, ἀπό θ. ἄρεν- ἄρν- του σπάνιου ονόμ. ὁ ἄρήν)·

2) ὁ Ἄρης, τοῦ Ἄρεως (ἀπό το Ἄρηος με ἀντιμεταχώρηση §62, 5), τῶ Ἄρει, τὸν Ἄρη, ὦ Ἄρες (κατά την γ΄ κλίση) και αἰτ. τὸν Ἄρην (κατά την α΄ κλίση)·

3) ἡ γυνή (κατά την α΄ κλίση), τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὦ

γύναι - αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν,
ταῖς γυναίξι, τὰς γυναῖκας,
ῶ γυναῖκες (κατά την γ´ κλίση)·

4) τὸ δάκρυον, τοῦ δακρύου κτλ.
(κατά τη β´ κλίση) - και ονομ., αιτ.
και κλητ. δάκρυ (κατά την γ´ κλίση)·

5) ὁ Θαλῆς (ἀπό το Θαλέης), τοῦ
Θαλοῦ, τῷ Θαλῆ, τὸν Θαλῆν (κατά
τα συνηρημένα της α´ κλίσης) - γεν.
και τοῦ Θάλεω (κατά τα αττικόκλιτα)
– και τοῦ Θάλητος, τῷ Θάλητι, τὸν
Θάλητα (κατά την γ´ κλίση)·

6) ὁ Οἰδίπους, τοῦ Οἰδίποδος, τῷ
Οἰδίποδι, ῶ Οἰδίπου (κατά την γ´ κλ.)
– και τοῦ Οἰδίπου, τὸν Οἰδίπουν
(κατά τα συνηρημένα της β´ κλίσης,
ὅπως τοῦ περίπλου, τὸν περίπλου)·

7) ὁ ὄνειρος και τὸ ὄνειρον, τοῦ
όνείρου κτλ. (κατά τη β´ κλίση), τοῦ
όνείρατος, τῷ ὄνείρατι- τὰ ὄνείρατα,
τῶν ὄνειράτων, τοῖς ὄνείρασι (κατά
την γ´ κλίση)·

8) ὁ πρεσβευτής, τοῦ πρεσβευτοῦ, τῷ πρεσβευτῇ κτλ. (κατά την α΄ κλίση) -οὶ πρέσβεις (=οὶ πρεσβευταί), τῶν πρέσβων, τοῖς πρέσβεσι κτλ.) (κατά την γ΄ κλίση), ἀπό το ποιητ. ὄν. ὁ πρέσβυς (=ὁ γέρων), που οἱ πεζογράφοι το ἔλεγαν πρεσβύτης·

9) τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρὶ κτλ. (κατά την γ΄ κλίση) - τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς κτλ. (κατά τη β΄ κλίση)·

10) ὁ υἱός, τοῦ υἱοῦ, τῷ υἱῷ κτλ. (κατά τη β΄ κλίση) – και τοῦ υἱέος, τῷ υἱεῖ - οὶ υἱεῖς, τῶν υἱέων, τοῖς υἱέσι, τοὺς υἱεῖς κτλ. (κατά τη γ΄ κλίση)·

11) ὁ χρῶς (= δέρμα, ἐπίδερμίδα), τοῦ χρωτός, τῷ χρωτί, τὸν χρῶτα (κατά την γ΄ κλίση) - ἀλλά δοτ. Και χρῶ (κατά τα αττικόκλιτα, στη φράση ἐν χρῶ = ως το δέρμα).

3. Μεταπλαστώ

150. Μεταπλαστώ λέγονται μερικά ουσιαστικά που κλίνονται κατά μία ορισμένη κλίση σε όλες τις πτώσεις, αλλά το θέμα τους (μεταπλάσσεται, δηλ.) μεταβάλλεται σε ορισμένες πτώσεις π.χ.

1) ὁ Ἄπόλλων, τοῦ Ἄπόλλων-ος, τῷ Ἄπόλλων-ι, τὸν Ἄπόλλων-α και Ἄπόλ-λω, ᾧ Ἄπολλον (θ. Ἀπολλων-, Ἄπολ-λω-, Απολλον).

2) τὸ γόνυ, τοῦ γόνατ-ος, τῷ γόνατ-ι, τὸ γόνυ - τὰ γόνατ-α, τῶν γονάτ-ων, τοῖς γόνασι κτλ. (θ. γονυ-, γονατ-).

3) τὸ δέλεαρ (= δόλωμα), τοῦ δελέατ-ος, τῷ δελέατ-ι κτλ. (θ. δελεαρ-, δελεατ-).

4) τὸ δόρυ, τοῦ δόρατ-ος, τῷ δόρατ-ι κτλ. - τὰ δόρατ-α, τῶν δοράτ-ων κτλ. (θ. δορυ-, δορατ-).

5) ὁ Ζεὺς, τοῦ Δι-ός, τῷ Δι-ί, τὸν Δί-α, ὦ Ζεῦ (θ. Ζευ-, Δι-).

6) τὸ ἥπαρ (= συκώτι), τοῦ ἥπατ-ος, τῷ ἥπατ-ι κτλ. - τὰ ἥπατ-α, τῶν ἥπάτ-ων κτλ. (θ. ἥπαρ-, ἥπατ-).

7) ἡ κλείς, τῆς κλειδ-ός, τῇ κλειδ-ί, τὴν κλειῖδ-α και τὴν κλειῖ-ν, αἱ κλειῖδ-ες, τῶν κλειδ-ῶν, ταῖς κλει-σί, τὰς κλειῖδ-ας και τὰς κλειῖς (θ. κλειδ-, κλει-).

8) τὸ κνέφας (= σκοτάδι), τοῦ (κνέφες-ος, κνέφε-ος) κνέφους, τῷ (κνέφες-ι, κνέφε-ϊ) κνέφει (κατὰ το βέλος· πβ. §136) και τῷ (κνέφα-σι, κνέφα-ϊ) κνέφα, τὸ κνέφας (κατὰ τὸ κρέας· πβ. §139), χωρὶς πληθ. (θ. κνεφασ- και κνεφες-).

9) ὁ, ἡ κύων, κυν-ός, κυν-ί, κύν-α, κύον - κύν-ες, κυν-ῶν, κυ-σί(ν), κύν-ας, κύν-ες (θ. κυων-, κυον-, κυν-).

10) ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρ-ος, τῷ μάρτυρ-ι, τὸν μάρτυρ-α, ὧ μάρτυς - οἱ μάρτυρ-ες, τῶν μαρτύρ-ων, τοῖς μάρτυ-σι, τοὺς μάρτυρ-ας κτλ. (θ. μαρτυ-, μαρτυρ-).

11) ἡ ναῦς (= πλοίο), τῆς νε-ὼς (ἀπό το νη-ὸς με αντιμεταχώρηση §62, 5), τῇ νη-ί, τὴν ναῦ-ν, ὧ ναῦ - αἱ νῆ-ες, τῶν νε-ῶν, ταῖς ναυ-σί, τὰς ναῦς, ὧ νῆ-ες (θ. ναυ-, νη-, νε-).

12) τὸ οὔς (βλ. §123, 4), τοῦ ὠτός, τῷ ὠτ-ί, τὸ οὔς - τὰ ὠτ-α, τῶν ὠτ-ων (βλ. §145), τοῖς ὠ-σί, τὰ ὠτ-α, ὧ ὠτ-α - τὸ ὠτ-ε, τοῖν ὠτ-οιν (θ. οὔσ-, ὠτ-).

13) ὁ Ποσειδῶν (ἀπό το Ποσειδάων), τοῦ Ποσειδῶν-ος, τῷ Ποσειδῶν-ι, τὸν Ποσειδῶν-α και Ποσειδῶ, ὧ Πόσειδον (θ. Ποσειδαων- =Ποσειδων-, Ποσειδω-, Ποσειδον-).

14) ἡ Πνύξ, τῆς Πυκν-ός, τῆ Πυκν-ί, τὴν Πύκν-α (θ. Πνυκ-, Πυκν-, βλ. §62, 3, πβ. και §66).

15) ὁ σῆς (= σκόρος), τοῦ σε-ός (ἀπό το σεσ-ός) - οἱ σέ-ες, τῶν σέ-ων, τοὺς σέ-ας και τοῦ σητ-ός, οἱ σῆτ-ες, τῶν σητ-ῶν, τοὺς σῆτ-ας (θ. σησ-, σεσ-, σητ-).

16) τὸ στέαρ (= λίπος), τοῦ στέατ-ος, τῷ στέατ-ι κτλ. (θ. στεαρ-στέατ-).

17) τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατ-ος, τῷ ὕδατ-ι κτλ. (θ. ὕδωρ-, ὕδατ-).

18) τὸ φρέαρ (= πηγάδι), τοῦ φρέατ-ος, τῷ φρέατ-ι κτλ. (θ. φρεαρ-, φρεατ-).

19) ἡ χεῖρ, τῆς χειρ-ός, τῆ χειρ-ί, τὴν χεῖρ-α, ὧ χεῖρ - αἱ χεῖρ-ες, τῶν χειρ-ῶν, ταῖς χερ-σί, τὰς χεῖρ-ας, ὧ χεῖρ-ες - τὸ χεῖρ-ε, τοῖν χερ-οῖν (θ. χειρ-, χερ-).

4. Ιδιόκλιτα

151. Ιδιόκλιτα ουσιαστικά λέγονται όσα δεν κλίνονται σύμφωνα με μία από τις τρεις κλίσεις, παρά ακολουθούν δικό τους σχηματισμό, δηλ. κλίνονται με ιδιαίτερο τρόπο. Τέτοια είναι μερικά κύρια ονόματα α) ελληνικά με συντομότερο τύπο, δηλ. με αφαίρεση συλλαβών και β) ξενικά π.χ.

ονομαστική	γεν.	δοτ.	αιτ.	κλ.
Ἄλεξᾶς (από το Ἄλέξανδρος)	-ᾶ	-ᾶ	-ᾶν	-ᾶ
Μητρᾶς (από το Μητρόδωρος)	-ᾶ	-ᾶ	-ᾶν	-ᾶ
Φιλῆς (από το Φιλήμων)	-ῆ	-ῆ	-ῆν	-ῆ
Διονῦς (από το Διονύσιος)	-ῦ	-ῦ	-ῦν	-ῦ
Ἰησοῦς (εβραϊκό όνομα)	-οῦ	-οῦ	-οῦν	-οῦ

Νεκῶς (αιγυπττ. όνομα)	-ῶ	-ῶ̃	-ῶν	-ῶ̃
-------------------------------	-----------	------------	------------	------------

Ιδιόκλιτα είναι και μερικά προσηγορικά σε -ᾶς: ὁ φαγᾶς, ὁ καταφαγᾶς (= αὐτός που τρώει αρπαχτικά), ὁ τρεσᾶς (= ἄνθρωπος που τρέπεται σε φυγή ἀπό φόβο, δειλός) κ.ά.

Τα ιδιόκλιτα συνηθίζονται μόνο στον ενικό.

5. Ἄκλιτα

152. Ἄκλιτα ουσιαστικά λέγονται ὅσα δεν κλίνονται, δηλ. ὅσα διατηροῦν σε ὅλες τις πτώσεις τον ἴδιο τύπο. Τέτοια εἶναι:

1) το ουδ. ὄν. τὸ χρεῶν (= ἡ ἀνάγκη), τοῦ χρεῶν, τῷ χρεῶν κτλ.

2) τα ονόμ. των γραμμάτων του αλφαβήτου (που συνηθίζονται ουδέτερα): τὸ ἄλφα (τοῦ ἄλφα κτλ.),

τὸ βῆτα (τοῦ βῆτα κτλ.), τὸ γάμμα (τοῦ γάμμα κτλ.)·

3) το απαρέμφατο με το ουδέτερο ἄρθρο: τὸ λέγειν (τοῦ λέγειν κτλ.)·

4) οποιαδήποτε λέξη (κλιτή ή άκλιτη), καθώς και φράση ολόκληρη, όταν χρησιμοποιούνται ως παραδείγματα ή ως ουσιαστικά αποχωρισμένα από την όλη φράση, με το ουδ. ἄρθρο εμπρός από αυτά: τὸ ἄνθρωπος ἐστὶν ὄνομα τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ ἄνθρωπος τὸ λίαν ἦσσον ἐπαινῶ τοῦ μηδὲν ἄγαν· (πβ. τα νεοελλ.: το παίζω είναι ρήμα να κλιθεί ο αόριστος του παίζω· το πάτερ ἡμῶν, του πάτερ ἡμῶν κτλ.)·

5) μερικά ξενικά κύρια ονόματα: ὁ Ἄδὰμ (τοῦ Ἄδὰμ κτλ.), ὁ Δαβὶδ (τοῦ Δαβὶδ κτλ.), τὸ Πάσχα (τοῦ Πάσχα κτλ.), ονόματα εβραϊκά κ.ά.

6. Ελλειπτικά

153. Ελλειπτικά ουσιαστικά λέγονται όσα είναι εύχρηστα μόνο σε μερικές πτώσεις. Τέτοια είναι:

1) οι λ. τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ και τὸ ὕπαρ (= ὄραμα, οπτασία), που είναι εύχρηστες μόνο στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού (πβ. τα νεοελλ.: το δείλι, το πρωί κτλ.)·

2) οι λ. τὸ δέμας (= σώμα), τὸ σέβας και τὸ σέλας (=λαμπρό φως), που είναι εύχρηστες επίσης στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού·

3) η λ. μάλης (γεν.), εύχρηστη μόνο στη φράση ὑπὸ μάλης (= κάτω από τη μασχάλη)·

4) η λ. νέωτα (αιτ. εν.), εύχρηστη στη φράση ἐς νέωτα (=του χρόνου)·

5) οι κλητικές ὦ μέλε (= καλέ μου) και ὦ τᾶν (= φίλε μου).

12ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΙΘΕΤΑ

Γενικά για τα επίθετα

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων

154. Επίθετα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ιδιότητα ή ποιότητα ουσιαστικών: σοφός (άνήρ), καλή (γυνή), ύψηλόν (ὄρος).

155. Από τα επίθετα:

1) πολλά είναι τρικατάληκτα με τρία γένη, δηλ. έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο) και τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος: ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν—ὁ βαθύς, ἡ βαθεΐα, τὸ βαθύ.

2) αρκετά είναι δικατάληκτα με τρία γένη, δηλ. έχουν τρία γένη,

αλλά μόνο δύο καταλήξεις, μία για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο: ὄ, ἡ ἄφθονος, τὸ ἄφθονον – ὄ, ἡ ἐπιμελής, τὸ ἐπιμελές.

3) μερικά είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη, δηλ. έχουν μόνο δύο γένη, το αρσενικό και το θηλυκό και μία κοινή κατάληξη: ὄ, ἡ πένης – ὄ, ἡ φυγὰς – ὄ, ἡ ἄρπαξ.

2. Κλίση των επιθέτων

156. Τα επίθετα ανάλογα με την κατάληξή τους κλίνονται κατά μία από τις κλίσεις των ουσιαστικών. Και:

1) τα τρικατάληκτα με τρία γένη σχηματίζουν το θηλυκό πάντοτε κατά την α΄ κλίση (ἡ δικαία, ἡ καλή – ἡ βαθεΐα, ἡ πᾶσα) και το αρσενικό και το ουδέτερο ἄλλα κατά τη β΄

κλίση και άλλα κατά την γ' κλίση (ὁ δίκαιος, τὸ δίκαιον, γεν. τοῦ δικαίου –ὁ ἅπας, τὸ ἅπαν, γεν. τοῦ ἅπαντος).

2) τα δικατάληκτα με τρία γένη κλίνονται άλλα κατά τη β' και άλλα κατά την γ' κλίση: ὁ, ἡ βάρβαρος, τὸ βάρβαρον, γεν. τοῦ βαρβάρου – ὁ, ἡ σῶφρων, τὸ σῶφρον, γεν. τοῦ σῶφρονος.

3) τα μονοκατάληκτα με δύο γένη κλίνονται τα περισσότερα κατά την γ' κλίση: ὁ, ἡ φυγᾶς, γεν. φυγάδος – ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητος.

157. Ὅσα επίθετα σχηματίζουν το αρσενικό και το ουδέτερο κατά τη β' κλίση λέγονται δευτερόκλιτα ὅσα σχηματίζουν τα δύο αυτά γένη κατά την γ' κλίση λέγονται τριτόκλιτα.

13ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα

158. α) Τρικάτάληκτα με 3 γένη
(σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον)

(θ. σοφο-, σοφη-, σοφο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	σοφός	σοφή	σοφόν
γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ
δοτ.	σοφῶ	σοφῆ	σοφῶ
αιτ.	σοφόν	σοφήν	σοφόν
κλ.	σοφὲ	σοφή	σοφόν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ
γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν
δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς
αιτ.	σοφοὺς	σοφὰς	σοφὰ
κλ.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ

(θ. δικαιο-, δικαία-, δικαιο-)

Ενικός αριθμός

ον.	δίκαιος	δικαία	δίκαιον
γεν.	δικαίου	δικαίας	δικαίου
δοτ.	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ
αιτ.	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
κλ.	δίκαιε	δικαία	δίκαιον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
γεν.	δικαίων	δικαίων	δικαίων
δοτ.	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
αιτ.	δικαίους	δικαίας	δίκαια
κλ.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια

Δυϊκός αριθμός

	ον., αιτ., κλ.	
σοφῶ	σοφὰ	σοφῶ
δικαίῳ	δικαία	δικαίῳ
	γεν., δοτ.	
σοφοῖν	σοφαῖν	σοφοῖν
δικαίοιν	δικαίαιν	δικαίοιν

Επίθετα σε ος, -η, -ον: άγαθός (-ή, -όν), άγνός, θερμός, κακός, καλός, πιστός, σεμνός, ύψηλός· άρχικός, ήθικός, θετικός, λογικός, σωματικός, φυσικός, ψυχικός έαρινός, νυκτερι-νός, χειμερινός- φίλος (φίλη, φίλον), ίσος, κοῦφος, μέσος, ανθρώπινος (-ίνη, -ινον), κρίθινος, λίθινος, ξύλινος κ.ά.- Επίσης τα ρήματ. επίθ. σε-τός: άλωτός (-ή, τόν), βατός, γραπτός, δυνατός, θαυμαστός κ.ά. (§393) τα τακτικά αριθμητικά: πρῶτος (πρώτη, πρῶτον), τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, έκτος, έβδομος, όγδοος,... είκοστός,... έκατοστός,... χίλιοστός κτλ. (§208) κ.ά.

Επίθετα σε -ος, -α, -ον: άραιός (-ά, -όν), δεξιός, παλαιός, στερεός, καθαρός, λαμπρός, μικρός, πονηρός - άνδρείος (-εία, -είον) άρχαίος,

γεν-ναῖος, νέος, λείος, ώραῖος, διψα-
λέος, θαρραλέος, πειναλέος - ἅγιος
(-ία, -ιον), ἄξιος, βέβαιος, ἐπιτήδειος,
πλούσιος, τέλειος κ.ά.- Επίσης τα
ρηματ. επίθ. σε -τέος: γραπτέος,
διαβατέος, εὐεργετητέος,
ὠφελητέος κ.ά. (§393) τα απόλυτα
αριθμητικά σε πληθυντικό:
διακόσιοι
(-αι, -α), τριακόσιοι, τετρακόσιοι,...
χίλιοι,... μύριοι κτλ. (§207, γ), τα
χρονικά αριθμητικά: δευτεραῖος,
τριταῖος, τεταρταῖος κτλ.-τα αναλο-
γικά αριθμητικά: διπλάσιος (-ία,
-ιον), τριπλάσιος, τετραπλάσιος κτλ.
(§208), το τακτικό αριθμητ.
δεύτερος (-έρα, -ερον) κ.ά.

Παρατηρήσεις

159. Το θηλυκό των τρικατάληκτων
επιθέτων σε -ος:

1) λήγει σε -η, αν πριν από την κατάληξη –ος του αρσενικού υπάρχει σύμφωνο εκτός από το ρ: ἀγαθός, ἀγαθή – πιστός, πιστή, λήγει σε -α, αν πριν από την κατάλ. –ος του αρσενικού υπάρχει φωνήεν ή ρ: ἅγιος, ἅγια –γενναῖος, γενναία –φαιδρός, φαιδρὰ (εκτός από το ὄγδοος, ὄγδόη)·

2) στην ονομαστική, γεν. και κλητ. του πληθυντικού τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό: ἡ ἀγία –αἱ ἅγιοι, τῶν ἀγίων, ᾧ ἅγιοι (όπως οἱ ἅγιοι, τῶν ἀγίων, ᾧ ἅγιοι), ἡ γενναία –αἱ γενναῖαι, τῶν γενναίων, ᾧ γενναῖοι (όπως οἱ γενναῖοι, τῶν γενναίων, ᾧ γενναῖοι), ἡ φαιδρὰ – αἱ φαιδραί, τῶν φαιδρῶν, ᾧ φαιδραὶ (όπως οἱ φαιδροί, τῶν φαιδρῶν, ᾧ φαιδροί). Ἔτσι και αἱ μύρια (= δέκα χιλιάδες), τῶν μυρίων, ᾧ μύρια (όπως οἱ μύριοι, τῶν μυρίων,

ὦ μύριοι) αἱ μυρία (=αναρίθμητες),
 τῶν μυρίων, ὦ μυρία (ὅπως οἱ μύριοι,
 τῶν μυρίων, ὦ μύριοι).

160. β) Δικατάληκτα με τρία γένη
 (σε -ος, -ον)
 (θ. ἀφθονο-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἢ ἄφθονος	τὸ ἄφθονον
γεν.	τοῦ τῆς ἀφθόνου	τοῦ ἀφθόνου
δοτ.	τῷ τῇ ἀφθόνῳ	τῷ ἀφθόνῳ
αιτ.	τὸν τὴν ἄφθονον	τὸ ἄφθονον
κλ.	(ὦ) ἄφθονε	(ὦ) ἄφθονον
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ ἄφθονοι	τὰ ἄφθονα
γεν.	τῶν ἀφθόνων	τῶν ἀφθόνων
δοτ.	τοῖς ταῖς ἀφθόνοις	τοῖς ἀφθόνοις
αιτ.	τούς τὰς ἄφθονους	τὰ ἄφθονα
κλ.	(ὦ) ἄφθονοι	(ὦ) ἄφθονα

(θ. τιμωρο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἢ τιμωρὸς	τὸ τιμωρὸν
γεν.	τοῦ τῆς τιμωροῦ	τοῦ τιμωροῦ
δοτ.	τῷ τῇ τιμωρῷ	τῷ τιμωρῷ
αιτ.	τὸν τὴν τιμωρὸν	τὸ τιμωρὸν
κλ.	(ῶ) τιμωρὲ	(ῶ) τιμωρὸν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ τιμωροὶ	τὰ τιμωρὰ
γεν.	τῶν τιμωρῶν	τῶν τιμωρῶν
δοτ.	τοῖς ταῖς τιμωροῖς	τοῖς τιμωροῖς
αιτ.	τούς τὰς τιμωροὺς	τὰ τιμωρὰ
κλ.	(ῶ) τιμωροὶ	(ῶ) τιμωρὰ

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., τῷ, κλ.	γεν., δοτ.
(ῶ) ἀφθόνω	τοῖν ἀφθόνοι
(ῶ) τιμωρῷ	τοῖν τιμωροῖν

Παρατηρήσεις

161. Από τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι δικατάληκτα:

α) τα περισσότερα από τα σύνθετα σε -ος: ὁ, ἡ ἄγονος, τὸ ἄγονον—ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον -ὁ, ἡ ἄκαιρος, τὸ ἄκαιρον -ὁ, ἡ ἄκαρπος, τὸ ἄκαρπον -ὁ, ἡ ἀξιόμαχος, τὸ ἀξιόμαχον -ὁ, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον κ.ά.

β) τα απλά επίθετα αἴθριος, αἰφνίδιος, βάνουσος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἔωλος (= παλιός), ἡμερος, ἡρεμος, ἡσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασὸς (= εξημερωμένος, ἡμερος).

γ) μερικά επίθετα σε -ος, που χρησιμοποιούνται (στο αρσεν. και το θηλ.) και ως ουσιαστικά: ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγὸν (= αὐτός που

οδηγεί, που φέρνει) —ὁ, ἡ
βοηθός, τὸ βοηθὸν (= αὐτός που
βοηθεῖ) —ὁ, ἡ τιμωρός, τὸ τιμωρὸν (=
αὐτός που τιμωρεῖ) —ὁ, ἡ τύραννος,
τὸ τύραννον (= τυραννικός).

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα

162. Μερικά δευτερόκλιτα επίθετα,
που πριν από το χαρακτήρα τους ο
έχουν άλλο ο ή ε, συναιρούνται σε
όλες τις πτώσεις. Τα επίθετα αυτά
λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλι-
τα επίθετα** (πβ. §99). Από αυτά
άλλα είναι τρικατάληκτα (με τρία
γένη) και άλλα δικατάληκτα (με τρία
γένη).

α) Τρικάταληκτα με τρία γένη

(θ. χρυσεο-) (θ. χρυσεᾶ)

Ενικός αριθμός		
ον.	(χρύσεος) χρυσοῦς	(χρυσέᾶ) χρυσῆ
γεν.	(χρυσέου) χρυσοῦ	(χρυσέας) χρυσῆς
δοτ.	(χρυσέῳ) χρυσῷ	(χρυσέα) χρυσῆ
αιτ.	(χρύσειον) χρυσοῦν	(χρυσέαν) χρυσῆν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	(χρύσειοι) χρυσοῖ	(χρύσειαι) χρυσαιῖ
γεν.	(χρυσέων) χρυσῶν	(χρυσέων) χρυσῶν
δοτ.	(χρυσέοις) χρυσοῖς	(χρυσέαις) χρυσαιῖς
αιτ.	(χρυσέους) χρυσοῦς	(χρυσέας) χρυσᾶς

(θ. χρυσεο-)

Ενικός αριθμός

ον.	(χρύσειον) χρυσοῦν
γεν.	(χρυσέου) χρυσοῦ
δοτ.	(χρυσέῳ) χρυσῷ
αιτ.	(χρύσειον) χρυσοῦν
Πληθυντικός αριθμός	
ον.	(χρύσεια) χρυσᾶ
γεν.	(χρυσέων) χρυσῶν
δοτ.	(χρυσέοις) χρυσοῖς
αιτ.	(χρύσεια) χρυσᾶ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	γεν., δοτ
(χρυσέῳ) χρυσῷ	(χρυσέοιν) χρυσοῖν
(χρυσέα) χρυσᾶ	(χρυσέαιν) χρυσαῖν
(χρυσέῳ) χρυσῷ	(χρυσέοιν) χρυσοῖν

Κατά το (χρύσεος) χρυσοῦς κλίνονται: (κυάνεος) κυανοῦς, (κυανέα) κυανῆ, (κυάνεον) κυανοῦν, λινοῦς, λινῆ, λينوῦν, φοινικοῦς, φοινικῆ, φοινικοῦν, χαλκοῦς, χαλκῆ, χαλκοῦν κ.ά.

Ὅμοια κλίνονται τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά σε -πλοῦς, -πλῆ, -πλοῦν: (ἀπλόος) ἀπλοῦς, (ἀπλόη) ἀπλῆ, (ἀπλόον) ἀπλοῦν (γεν. τοῦ ἀπλοῦ, τῆς ἀπλῆς, τοῦ ἀπλοῦ κτλ.), διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν, τριπλοῦς, τριπλῆ, τριπλοῦν κτλ., καθώς και τα πολλαπλοῦς, -ῆ, -οῦν, ποσαπλοῦς, -ῆ, -οῦν (βλ. §209).

**β) Δικατάληκτα με 3 γένη (σε -ους
-ουν)
(θ. εύνου·)**

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ (εύνουος) εύνουος	τὸ (εύνουον) εύνουον
γεν.	τοῦ τῆς (εύνόου) εύνου	τοῦ (εύνόου) εύνου
δοτ.	τῷ τῇ (εύνόῳ) εύνῳ	τῷ (εύνόῳ) εύνῳ
αιτ.	τὸν τὴν (εύνουον) εύνουον	τό (εύνουον) εύνουον
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ (εύνουοι) εύνουοι	τὰ (εύνουα) εύνουα
γεν.	τῶν (εύνόων) εύνων	τῶν (εύνόων) εύνων
δοτ.	τοῖς ταῖς (εύνόοις) εύνουοις	τοῖς (εύνόοις) εύνουοις
αιτ.	τούς τὰς (εύνόους) εύνουοις	τὰ (εύνουα) εύνουα

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	γεν., δοτ.
τῷ (εὐνόω) εὖνω	τοῖν (εὐνόοιν) εὖνοιν
τῷ (εὐνόω) εὖνω	τοῖν (εὐνόοιν) εὖνοιν

Κατά το εὖνους κλίνονται επίθετα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό τις λέξεις νοῦς, πλοῦς, ῥοῦς, χροῦς, π.χ. ἄνους, δύσνους, κακόνους, κουφόνους, σύννους, ἄπλους, δύσπλους, εὖπλους, εὖρους, ἄχρους, εὖχρους κ.ά.

Παρατηρήσεις

163. Τα συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα:

1) σχηματίζονται ὅπως και τα αντίστοιχα συνηρημένα ουσιαστικά της β' και της α' κλίσης (βλ. §99 και §92).

2) δεν έχουν κλητική.

164. Στα τρικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε -οῦς όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στη λήγουσα, ακόμη και όταν δεν τονίζεται κανένα από τα φωνήεντα που συναιρούνται (αντίθετα με τον κανόνα §54): (χρῦσεος) χρυσοῦς— (σιδήρεος) σιδηροῦς —(ἀργύρει) ἀργυραῖ (από αναλογία προς τις πτώσεις που τονίζονται κανονικά στη λήγουσα, πβ. §100, 2).

165. Στα δικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε -ους:

1) το οα στο τέλος του πληθ. των ουδετέρων μένει ασυναίρετο: εὔνοα, εὔχροα·

2) η λήγουσα -οι της ονομ. του πληθ. των αρσενικών λογαριάζεται βραχύχρονη, αν και προκύπτει από συναίρεση: εὔνοι, εὔπλοι (από αναλογία προς τα ασυναίρετα: οἱ φαῦλοι)·

3) όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στην παραλήγουσα, ακόμη και όταν η λήγουσα προκύπτει από συναίρεση τονισμένου φωνήεντος: τοῦ (εὐνόου) εὔνου, τῶν (εὐνόων) εὔνων (από αναλογία προς τους τύπους που κανονικά τονίζονται στην παραλήγουσα: εὔνοος - εὔνοους, εὔνοοι - εὔνοι κτλ.).

3. Αττικόκλιτα επίθετα

166. Μερικά επίθετα κλίνονται κατά την αττική δεύτερη κλίση (βλ. §101) και λέγονται αττικόκλιτα. Των επιθέτων αυτών το αρσενικό και το θηλυκό λήγει σε -ως και το ουδέτερο σε -ων.

Παραδείγματα

(θ. ἴλεω-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἢ ἴλεως	τὸ ἴλεων
γεν.	τοῦ τῆς ἴλεω	τοῦ ἴλεω
δοτ.	τῷ τῇ ἴλεω	τῷ ἴλεω
αιτ.	τὸν τὴν ἴλεων	τὸ ἴλεων
κλ.	(ῶ) ἴλεως	(ῶ) ἴλεων

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ ἴλεω	τὰ ἴλεα
γεν.	τῶν ἴλεων	τῶν ἴλεων
δοτ.	τοῖς ταῖς ἴλεως	τοῖς ἴλεως
αιτ.	τούς τὰς ἴλεως	τὰ ἴλεα
κλ.	(ῶ) ἴλεω	(ῶ) ἴλεα

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ῶ) ἴλεω	γεν., δοτ. τοῖν ἴλεων
-------------------------------	--------------------------

Παρατηρήσεις

167. Τα αττικόκλιτα επίθετα:

1) είναι δικατάληκτα: ὁ, ἡ ἀγήρως, τὸ ἀγήρων –ὁ, ἡ ἀξιόχρεως, τὸ ἀξιόχρεων –ὁ, ἡ λεπτόγεως, τὸ λεπτόγεων (= αὐτός που ἔχει γη λεπτή, ὄχι λιπαρή) κ.ά.

·τρικατάληκτο εἶναι μόνο το επίθ. πλέως, πλέα, πλέων (που το θηλυκό του σχηματίζεται κατὰ τὴν α΄ κλίση), ἀλλὰ τα σύνθετά του εἶναι δικατάληκτα: ὁ, ἡ ἔμπλεως, τὸ ἔμπλεων·

2) στὴν ονομαστ., αἰτιατ. καὶ κλητ. τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ ουδετέρου ἔχουν κατάληξη –α κατὰ τα ουδέτερα τῆς κοινῆς β΄ κλίσης: ἴλα, ἀξιόχρεα (ὅπως: δίκαια).

14ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

168. Τα τριτόκλιτα επίθετα διαιρούνται κατά το χαρακτήρα τους, όπως και τα ουσιαστικά, σε φωνηεντόληκτα και συμφωνόληκτα (π.β. §107).

**Α' . Φωνηεντόληκτα επίθετα της
γ' κλίσης**

**169 α) Τρικάτάληκτα (σε -ῦς,
-ειᾶ, -ῦ)**

(θ. βαθυ-, βαθε-)

Ενικός αριθμός			
ον.	βαθὺ-ς	βαθειᾶ	βαθὺ
γεν.	βαθέ-ος	βαθείας	βαθέ-ος
δοτ.	βαθειῖ	βαθείᾳ	βαθειῖ
αιτ.	βαθὺ-ν	βαθειᾶν	βαθὺ
κλ.	βαθὺ	βαθειᾶ	βαθὺ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α
γεν.	βαθέ-ων	βαθειῶν	βαθέ-ων
δοτ.	βαθέ-σι	βαθείαις	βαθέ-σι
αιτ.	βαθεῖς	βαθείας	βαθέ-α
κλ.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α

(θ. θηλυ-, θηλε-)

Ενικός αριθμός

ον.	θῆλυ-ς	θήλειᾶ	θῆλυ
γεν.	θήλε-ος	θηλείας	θήλε-ος
δοτ.	θήλει	θηλείᾱ	θήλει
αιτ.	θῆλυ-ν	θήλειᾶν	θῆλυ
κλ.	θῆλυ	θήλειᾶ	θῆλυ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	θήλεις	θήλειαί	θήλε-α
γεν.	θηλέ-ων	θηλειῶν	θηλέ-ων
δοτ.	θήλε-σι	θηλείαις	θήλε-σι
αιτ.	θήλεις	θηλείας	θήλε-α
κλ.	θήλεις	θήλειαί	θήλε-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.τώ, κλ. (ῶ)

βαθειῖ	βαθεία	βαθειῖ
θήλει	θηλεία	θήλει
	γεν. δοτ.τοῖν	
βαθέ-οιν	βαθείαιν	βαθέ-οιν
θηλέ-οιν	θηλείαιν	θηλέ-οιν

Παρατηρήσεις

170. Τα τριτόκλιτα επίθετα σε -υς, -εια, -υ:

1) στο αρσεν. (και στο ουδέτερο) είναι γενικώς οξύτονα: βαθύς, βαρύς, βραδύς, γλυκύς, δασύς, εύθύς, εύρύς, ήδύς, θρασύς, όξύς, παχύς, ταχύς, τραχύς κ.ά.· βαρύτονα είναι μόνο το θήλυς, θήλεια, θήλυ και το ήμισυς, ήμίσεια, ήμισυ (γεν. του ήμίσεος, τῆς ήμισείας, τοῦ ήμίσεος κτλ.)·

2) παρουσιάζονται με δύο θέματα: το ένα σε -υ, από το οποίο σχηματίζονται η ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού του αρσεν. και του ουδετέρου, και το άλλο σε -ε, από το οποίο σχηματίζονται όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών·

3) συναιρούν το χαρακτήρα ε με το ακόλουθο ε ή ι σε ει· το ἥμισυς συναιρεί πολλές φορές και το ε+α στο τέλος του ουδετέρου σε -η: τὰ ἥμισα και τὰ ἥμιση.

4) την κλητ. του ενικού του αρσεν. τη σχηματίζουν χωρίς κατάληξη -ς (ὦ βαθύ, ὦ ταχύ, ὦ θῆλυ, ὦ ἥμισυ) και την αιτιατ. του πληθ. ὅμοια με την ονομαστική (τοὺς βαθεῖς, τοὺς ταχεῖς· πβ. §112, 4: τοὺς πήχεις).

5) το θηλυκό το σχηματίζουν με την κατάληξη -ja: βαθέ-ja, όπου το ε+ j συναιρείται σε -ει: βαθεῖα.

β) Δικατάληκτα (σε -ῦς, -ῦ, γεν. -υος ἢ -εος)

171. Κατά την γ' κλίση κλίνονται και μερικά σύνθετα δικατάληκτα επίθετα σε -υς (αρσ. και θηλ.), -υ (ουδέτ.), γεν. -υος ἢ -εος, με β' συνθετικό ουσιαστικό φωνηεντόληκτο σε -υς (γεν. -υος ἢ -εως).

(θ. εὔβοτρυ -)

Ενικός αριθμός

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἢ εὔβοτρυ-ς	τὸ εὔβοτρυ
γεν.	τοῦ τῆς εὔβότρυ-ος	τοῦ εὔβότρυ-ος
δοτ.	τῷ τῆ εὔβότρυ-ϊ	τῷ εὔβότρυ-ϊ
αιτ.	τὸν τήν εὔβοτρυ-ν	τὸ εὔβοτρυ
κλ.	(ῶ) εὔβοτρυ	(ῶ) εὔβοτρυ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ εὐβότρου-ες	τὰ εὐβότρου-α
γεν.	τῶν εὐβοτρύ-ων	τῶν εὐβοτρύ-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς εὐβότρου-σι	τοῖς εὐβότρου-σι
αιτ.	τούς τὰς εὐβότρῦ-ς	τὰ εὐβότρου-α
κλ.	(ῶ) εὐβότρου-ες	(ῶ) εὐβότρου-α

(θ. διπηχυ-, διπηχε-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἡ δίπηχυ-ς	τὸ δίπηχυ
γεν.	τοῦ τῆς διπήχε-ος	τοῦ διπήχε-ος
δοτ.	τῷ τῇ διπήχει	τῷ διπήχει
αιτ.	τὸν τὴν δίπηχυν	τὸ δίπηχυ
κλ.	(ῶ) δίπηχυ	(ῶ) δίπηχυ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ διπήχεις	τὰ διπήχε-α και διπήχη
γεν.	τῶν διπηχέ-ων	τῶν διπηχέ-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς διπήχε-σι	τοῖς διπήχε-σι
αιτ.	τούς τὰς διπήχεις	τὰ διπήχε-α (-η)
κλ.	(ῶ) διπήχεις	(ῶ) διπήχε-α (-η)

Δυϊκ. αρ. και για τα 3 γένη

ον.,αιτ.,κλ.	εὐβότρυ-ε	διπήχει
γεν., δοτ	εὐβοτρύ-οιν	διπηχέ-οιν

Κατά το εὐβοτρως (= αυτός που έχει άφθονα σταφύλια) κλίνονται: πολύιχθως, φίλιχθως· λεύκοφρως, σύνοφρως· ἄδακρως, πολύδακρως, φιλόδακρως κ.ά.

Κατά το δίπηχως κλίνονται: τρίπηχως, τετράπηχως κτλ., διπέλεκως, τριπέλεκως κτλ.

**Β' . Συμφωνόληκτα επίθετα της
γ' κλίσης
Ι. Αφωνόληκτα**

α) Τρικατάληκτα

172. 1. Σε -ας, -ασα, -αν

(θ. παντ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
γεν.	παντ-ὸς	πάσης	παντ-ὸς
δοτ.	παντ-ὶ	πάση	παντ-ὶ
αιτ.	πάντ-α	πᾶσαν	πᾶν
κλ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α
γεν.	πάντ-ων	πασῶν	πάντ-ων
δοτ.	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντ-ας	πάσας	πάντ-α
κλ.	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α

Όμοια κλίνονται: ἄπας, ἄπασα, ἄπαν·
σύμπας, σύμπασα, σύμπαν·
ἀπαξάπας, ἀπαξάπασα, ἀπαξάπαν.

173. 2. Σε -εις, -εσσα, -εν

(θ. χαριεντ-, χαριετ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν
γεν.	χαριεντ-ος	χαριέσσης	χαριεντ-ος
δοτ.	χαριεντ-ι	χαριέσση	χαριεντ-ι
αιτ.	χαριεντ-α	χαρίεσαν	χαρίεν
κλ.	χαρίεν	χαρίεσσα	χαρίεν

Κατά το χαρίεις, -εσσα, -εν (= γεμάτος χάρη, χαριτωμένος) κλίνονται επίθετα που σημαίνουν πλησμονή (βλ. §397, 4): ἀστερόεις, ἠνεμόεις και ἄνεμόεις (= αυτός που έχει πολύ άνεμο ή γρήγορος όπως ο άνεμος), ἰχθυόεις, ὑλήεις (= γεμάτος δάση), φωνήεις (=αυτός που έχει φωνή) κ.ά.

Πληθυντικός αριθμός

ον.	χαρίε- ντ-ες	χαρίεσαι	χαρίεντ-α
γεν.	χαριέ- ντ-ων	χαριεσσῶν	χαριέντ-ων
δοτ.	χαρίεσι	χαριέσαις	χαρίεσι
αιτ.	χαρίε- ντ-ας	χαριέσσας	χαρίεντ-α
κλ.	χαρίε- ντ-ες	χαρίεσαι	χαρίεντ-α

Δυϊκός αριθμός

	ον., αιτ., κλ.	
αρσ.	θηλ.	ουδ.
χαρίεντ-ε	χαριέσσα	χαρίεντ-ε
	γεν., δοτ.	
αρσ.	θηλ.	ουδ.
χαριέντ-οιν	χαριέσσαιν	χαριέντ-οιν

174. 3 Σε -ων, -ουσα, -ον

(θ. άκοντ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	άκων	άκουσα	άκον
γεν.	άκοντ-ος	άκούσης	άκοντ-ος
δοτ.	άκοντ-ι	άκούση	άκοντ-ι
αιτ.	άκοντ-α	άκουσαν	άκον
κλ.	άκον	άκουσα	άκον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	άκοντ-ες	άκουσαι	άκοντ-α
γεν.	άκόντ-ων	άκουσών	άκόντ-ων
δοτ.	άκουσι	άκούσαις	άκουσι
αιτ.	άκοντ-ας	άκούσας	άκοντ-α
κλ.	άκοντ-ες	άκουσαι	άκοντ-α

Κατά το άκων (= μη θέλοντας, ακούσιος) κλίνεται και το έκών, έκοῦσα, έκόν (= θέλοντας, εκούσιος), γεν. έκόντ-ος, έκούσης, έκόντ-ος κτλ.

Δυϊκός αριθμός

ον.,	αρσ. ἄκοντ-ε
αιτ.,	θηλ. ἀκούσα
κλ.	ουδ. ἄκοντ-ε
γεν.,	αρσ. ἀκόντ-οιν
δοτ.	θηλ. ἀκούσαιν ουδ. ἀκόντ-οιν

β) Δικατάληκτα

175. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης είναι δικατάληκτα με τρία γένη. Αυτά είναι σύνθετα με β' συνθετικό ουσιαστικό τριτόκλιτο αφωνόληκτο (χάρις, ἐλπίς, πούς, ὁδοὺς κ.ά) και κλίνονται συνήθως ὅπως το β' συνθετικό τους:

1) ὁ, ἡ εὐχαρίς, τὸ εὐχαρι· γενν. εὐχάριτ-ος· δοτ. εὐχάριτ-ι· αιτ. τόν, τὴν εὐχαρι-ν, τὸ εὐχαρι – οἱ, αἱ εὐχάριτ-ες, τὰ εὐχάριτ-α· γενν. τῶν εὐχαρίτ-ων· δοτ. εὐχάρι-σι κτλ·

2) ὁ, ἡ εὐέλπις, τὸ εὐέλπι· γεν.
εὐέλπιδ-ος· δοτ. εὐέλπιδ-ι· αιτ. τόν,
τὴν εὐέλπι-ν, τὸ εὐέλπι· κλ. αρσ. και
θηλ. ὦ εὐέλπις, ουδ. ὦ εὐέλπι· οἱ, αἱ
εὐέλπιδ-ες, τὰ εὐέλπιδ-α· γεν. τῶν
εὐελπίδ-ων, δοτ. τοῖς εὐέλπι-σι κτλ·

3) ὁ, ἡ δίπους, τὸ δίπουν· γεν.
δίποδ-ος· δοτ. δίποδ-ι· αιτ. τόν, τὴν
δίποδ-α (καιδίπουν), τὸ δίπουν· κλ.
αρσ. και θηλ. ὦ δίπους, ουδ. ὦ
δίπου· οἱ, αἱ δίποδες, τὰ δίποδ-α· γεν.
τῶν διπόδ-ων· δοτ. δίποσι κτλ·

4) ὁ, ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν· γεν.
μονόδοντ-ος· δοτ. μονόδοντ-ι· αιτ.
τόν, τὴν μονόδοντ-α, τὸ μονόδουν
κτλ. – οἱ, αἱ μονόδοντ-ες, τὰ
μονόδοντ-α· γεν. τῶν μονοδόντ-ων·
δοτ. μονόδουσι κτλ.

Ὅμοια κλίνονται: ἄχαρις, ἄπελις,
φέρελις, ἄπους, μονόπους, τρίπους
κτλ.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

176. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης, απλά ή σύνθετα, είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ' κλίσης:

ὄ, ἡ βλάξ, γεν. βλακ-ὸς κτλ.· ὄ, ἡ κόλαξ, γεν. κόλακ-ος κτλ.· ὄ, ἡ ἄρπαξ, γεν. ἄρπαγ-ος κτλ.· ὄ, ἡ γαμψώνυξ, γεν. γαμψώνυχ-ος κτλ.· ὄ, ἡ λογάς, γεν. λογάδ-ος κτλ.· ὄ, ἡ μιγάς, γεν. μιγάδ-ος κτλ.· ὄ, ἡ φυγάς, γεν. φυγάδ-ος κτλ.· ὄ, ἡ ἄπαις, γεν. ἄπαιδ-ος κτλ.· ὄ, ἡ πένης, γεν. πένητ-ος κτλ.· ὄ, ἡ ἡμιθνής, γεν. ἡμιθνήτ-ος κτλ.· ὄ, ἡ ἀγνώς (= ἀγνωστος ἢ αὐτός που αγνοεῖ), γεν. ἀγνώτ-ος κτλ.· ὄ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλογέλωτ-ος κτλ. (αλλά και κατά την αττική β' κλίση: ὄ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλόγελω, δοτ. φιλόγελω κτλ.).

II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα

177. α) Τρικατάληκτα

(θ. μελαν-)

Ενικός αριθμός			
ον.	μέλας	μέλαινα	μέλαν
γεν.	μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος
δοτ.	μέλαν-ι	μελαίνη	μέλαν-ι
αιτ.	μέλαν-α	μέλαιναν	μέλαν
κλ.	μέλαν	μέλαινα	μέλαν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
γεν.	μελάν-ων	μελαινῶν	μελάν-ων
δοτ.	μέλα-σι	μελαίναις	μέλα-σι
αιτ.	μέλαν-ας	μελαίνας	μέλαν-α
κλ.	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α

Όμοια κλίνεται και το επίθετο ὀ τάλας, ἢ τάλαινα, τὸ τάλαν (γεν. τοῦ τάλαν-ος, τῆς ταλαίνης, τοῦ τάλανος κτλ.).

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. μέλαν-ε θηλ. μελαίνα ουδ. μέλαν-ε
γεν., δοτ.	αρσ. μελάν-οιν θηλ. μελαίναιν ουδ. μελάν-οιν

Παρατηρήσεις

177. Σε όλα τα τριτόκλιτα τρικατάληκτα επίθετα το θηλυκό:

1) λήγει σε –α βραχύχρονο:
βαθύς, βαθειᾶ· πᾶς, πᾶσα· ἔκων,
ἐκοῦσα· μέλας, μέλαινᾶ·

2) στη γεν. του πληθ. τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα: τῶν βαθειῶν, πασῶν, ἐκουσῶν, μελαινῶν (πβ. §159, 2).

178. β) Δικατάληκτα

(θ. εὐδαιμον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἢ εὐδαίμων	τὸ εὐδαιμον
γεν.	τοῦ τῆς εὐδαίμον-ος	τοῦ εὐδαίμον-ος
δοτ.	τῷ τῇ εὐδαίμον-ι	τῷ εὐδαίμον-ι
αιτ.	τὸν τὴν εὐδαίμον-α	τὸ εὐδαιμον
κλ.	(ῶ) εὐδαιμον	(ῶ) εὐδαιμον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ εὐδαίμον-ες	τὰ εὐδαίμον-α
γεν.	τῶν εὐδαιμόν-ων	τῶν εὐδαιμόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς εὐδαίμο-σι	τοῖς εὐδαίμο-σι
αιτ.	τούς τὰς εὐδαίμον-ας	τὰ εὐδαίμον-α
κλ.	(ῶ) εὐδαίμονες	(ῶ) εὐδαίμον-α

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	εὐδαίμον-ε
γεν., δοτ.	εὐδαιμόν-οιν

(θ.σωφρον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἢ σῶφρων	τὸ σῶφρον
γεν.	τοῦ τῆς σῶφρον-ος	τοῦ σῶφρον-ος
δοτ.	τῷ τῇ σῶφρον-ι	τῷ σῶφρον-ι
αιτ.	τὸν τὴν σῶφρον-α	τὸ σῶφρον
κλ.	(ῶ) σῶφρον	(ῶ) σῶφρον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ σῶφρον-ες	τὰ σῶφρον-α
γεν.	τῶν σωφρόν-ων	τῶν σωφρόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς σῶφρο-σι	τοῖς σῶφρο-σι
αιτ.	τοὺς τὰς σῶφρον-ας	τὰ σῶφρον-α
κλ.	(ῶ) σῶφρον-ες	(ῶ) σῶφρον-α

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	σῶφρον-ε
γεν., δοτ.	σωφρόν-οιν

Όμοια κλίνονται τα επίθετα 1) σε -ων,-ον (γεν. -ονος): ὁ, ἡ κακοδαίμων, τὸ κακόδαιμον· ὁ, ἡ ἀγνώμων, τὸ ἄγνωμον· ὁ, ἡ εὐσχήμων, τὸ εὐσχημον· ὁ, ἡ μεγαλοπράγμων, τὸ μεγαλόπραγμον· ὁ, ἡ ἐλεήμων, τὸ ἐλεῆμον· ὁ, ἡ μνήμων, τὸ μνήμον· ὁ, ἡ ἄφρων, τὸ ἄφρον· ὁ, ἡ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον κ.ά.

2) σε -ην, -εν (γεν. -ενος): ὁ, ἡ ἄρρην, τὸ ἄρρεν (γεν. ἄρρενος, δοτ. ἄρρενι, αιτ. τὸν, τὴν ἄρρενα, τὸ ἄρρεν, κλ. ὦ ἄρρεν και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ ἄρρενες, τὰ ἄρρενα, γεν. τῶν ἄρρένων, δοτ. τοῖς, ταῖς ἄρρεσι, αιτ. τοὺς, τὰς ἄρρενας, τὰ ἄρρενα, κλ. ὦ ἄρρενες, ὦ ἄρρενα)·

3) σε -ωρ, -ορ (γεν. -ορος): ὁ, ἡ ἀπάτωρ, τὸ ἀπάτορ (γεν. ἀπάτορος, δοτ. ἀπάτορι, αιτ. τὸν, τὴν ἀπάτορα, τὸ ἀπάτορ, κλ. ὦ ἀπάτορ και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ ἀπάτορες, γεν. τῶν ἀπατόρων, δοτ. ἀπάτορσι, αιτ. τοὺς, τὰς ἀπάτορας, τὰ ἀπάτορα, κλ. ὦ ἀπάτορες, ὦ ἀπάτορα)· ἔτσι και ὁ, ἡ ἀμήτωρ, τὸ ἀμήτορ κ.ά.

Παρατηρήσεις

179. Τα δικατάληκτα ενρινόληκτα και υγρόληκτα επίθετα της γ' κλίσης:

1) έχουν αρχικό θέμα σε -ον, -εν, -ορ (εύδαιμον-, ἄρρεν-, ἀπατορ-), αλλά στην ονομ. του ενικού του αρσεν. και θηλ. δεν παίρνουν κατάληξη και το βραχύχρονο φωνήεν που είναι πριν από το χαρακτήρα το εκτείνουν σε μακρόχρονο, το ο σε ω και το ε σε η: (εύδαιμον-) εύδαίμων, (ἄρρεν-) ἄρρην, (ἀπατορ-) ἀπάτωρ·

2) έχουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αρχικό θέμα: ὦ ἐλεῆμον, ὦ ἄρρεν, ὦ ἀπάτορ (πβ. §128, 2)·

3) όταν είναι σύνθετα σε -ων (γεν. -ονος) κανονικά στην κλητ. του ενικού του αρσεν. και του θηλ. και στην ονομ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού

του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο, όχι όμως πιο πάνω από την τελευταία συλλαβή του α' συνθετικού: εὐδαίμων, ὦ εὐδαιμον - τὸ εὐδαιμον· εὐγνώμων, ὦ εὐγνωμον - τὸ εὐγνωμον· μεγαλοπράγμων, ὦ μεγαλόπραγμον - τὸ μεγαλόπραγμον (αλλά: μεγαλόφρων, ὦ μεγαλόφρον - τὸ μεγαλόφρον· επίσης και ἀμνήμων, ὦ ἀμνήμον - τὸ ἀμνήμον κ.ά.). Πβ. §39, 5.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

180. Μερικά ενρινόληκτα και υγρόληκτα επίθετα της γ' κλίσης είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά είναι απλά ή σύνθετα με β' συνθετικό τριτόκλιτο ενρινόληκτο ή υγρόληκτο και κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ' κλίσης: ὁ, ἡ μάκαρ (= μακάριος, ευτυχισμένος),

γεν. μάκαρ-ος, δοτ. μάκαρ-ι, αιτ. μάκαρ-α κτλ. —ὄ, ἡ ἄχειρ, γεν. ἄχειρ-ος, δοτ. ἄχειρ-ι, αιτ. ἄχειρ-α κτλ.—ὄ, ἡ μακρόχειρ, γεν. μακρόχειρ-ος, δοτ. μακρόχειρ-ι, αιτ. μακρόχειρ-α κτλ.—ὄ, ἡ ὑψαύχην, γεν. ὑψαύχεν-ος, δοτ. ὑψαύχεν-ι, αιτ. ὑψαύχεν-α κτλ. (πβ. §176).

III. Σιγμόληκτα δικατάληκτα (αρσ. και θηλ. σε -ης, ουδ. σε -ες)

181. (θ. ἀληθεσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ ἀληθής	τὸ ἀληθές
γεν.	τοῦ τῆς ἀληθοῦς	τοῦ ἀληθοῦς
δοτ.	τῷ τῇ ἀληθεῖ	τῷ ἀληθεῖ
αιτ.	τὸν τὴν ἀληθῆ	τὸ ἀληθές
κλ.	(ῶ) ἀληθές	(ῶ) ἀληθές

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ ἀληθεῖς	τὰ ἀληθῆ
γεν.	τῶν ἀληθῶν	τῶν ἀληθῶν
δοτ.	τοῖς ταῖς ἀληθέσι	τοῖς ἀληθέσι
αιτ.	τούς τὰς ἀληθεῖς	τὰ ἀληθῆ
κλ.	(ῶ) ἀληθεῖς	(ῶ) ἀληθῆ

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	ἀληθεῖ
γεν., δοτ.	ἀληθοῖν

(θ.πληρες-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἡ πλήρης	τὸ πλῆρες
γεν.	τοῦ τῆς πλήρους	τοῦ πλήρους
δοτ.	τῷ τῇ πλήρει	τῷ πλήρει
αιτ.	τὸν τὴν πλήρη	τὸ πλῆρες
κλ.	(ῶ) πλῆρες	(ῶ) πλῆρες

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ πλήρεις	τὰ πλήρη
γεν.	τῶν πλήρων	τῶν πλήρων
δοτ.	τοῖς ταῖς πλήρεσι	τοῖς πλήρεσι
αιτ.	τούς τὰς πλήρεις	τὰ πλήρη
κλ.	(ῶ) πλήρεις	(ῶ) πλήρη

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	πλήρει
γεν., δοτ.	πλήροιν

(θ. συνηθεσ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἡ συνήθης	τὸ σύνηθες
γεν.	τοῦ τῆς συνήθους	τοῦ συνήθους
δοτ.	τῷ τῇ συνήθει	τῷ συνήθει
αιτ.	τὸν τὴν συνήθη	τὸ σύνηθες
κλ.	(ῶ) σύνηθες	(ῶ) σύνηθες

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ συνήθεις	τὰ συνήθη
γεν.	τῶν συνήθων	τῶν συνήθων
δοτ.	τοῖς ταῖς συνήθεσι	τοῖς συνήθεσι
αιτ.	τούς τὰς συνήθεις	τὰ συνήθη
κλ.	(ῶ) συνήθεις	(ῶ) συνήθη

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	συνήθει
γεν., δοτ.	συνήθοιν

Κατά το ἀληθῆς κλίνονται πολλά οξύτονα: ἀγενῆς, ἀκριβῆς, ἀσεβῆς, ἀσθενῆς, ἀμελής, ἀτυχῆς, δυστυχῆς, ἐπιμελής, εὐγενῆς, εὐσεβῆς, εὐτυχῆς, σαφῆς, ψευδῆς κ.ά.

Κατά το πλήρης κλίνονται επίθετα: σε -ήρης: ὁ, ἡ μονήρης, τὸ μονῆρες· ὁ, ἡ ξιφήρης, τὸ ξιφῆρες· ὁ, ἡ ποδήρης,

τὸ ποδῆρες κ.ά. — σε -ώδης: ὁ, ἡ
δυσώδης, τὸ δυσῶδες· ὁ, ἡ εὐώδης,
τό εὐῶδες— σε -ώλης: ὁ, ἡ ἐξώλης,
τὸ ἐξῶλες (= εντελῶς χαμένος)· ὁ, ἡ
προώλης, τὸ προῶλες (= ἀπό πρὶν
χαμένος, ἀξίος νὰ χαθεῖ πρὶν ἀπὸ
τὴν ὥρα του)· ὁ, ἡ πανώλης, τὸ
πανῶλες (= εντελῶς χαμένος· καὶ με
ενεργ. σημ.: αὐτὸς ποὺ καταστρέ-
φει τὰ πάντα) κ.ά.

Κατὰ τὸ συνήθης κλίνονται ἐπίθετα:
σε -ήθης: ὁ, ἡ εὐήθης, τὸ εὔηθες (=
αγαθός, ἀπλοϊκός, ἀνόητος)· ὁ, ἡ
χρηστοήθης, τὸ χρηστόηθες κ.ά. —
σε -έθης: ὁ, ἡ εὐμεγέθης, τό
εὐμέγεθες· ὁ, ἡ παμμεγέθης, τὸ
παμμέγεθες κ.ά. — σε -άντης: ὁ, ἡ
ἀνάντης, τὸ ἄναντες (=
ἀνηφορικός)· ὁ, ἡ κατάντης, τό
κάταντες (= κατηφορικός)· ὁ, ἡ
προσάντης, τὸ πρόσαντες (=
ἀνηφορικός, ἀπόκρημνος) κ.ά.

Επίσης, τα επίθετα ὄ, ἡ αὐθάδης, τὸ αὐθαδές· ὄ, ἡ αὐτάρκης, τὸ αὐταρκές κ.ά.

Παρατηρήσεις

182. Τα σιγμόληκτα επίθετα της γ' κλίσης σε -ης, -ες έχουν θέμα σε -εσ-.

Στα επίθετα αυτά:

1) η ενική ονομαστική του αρσενικού και του θηλ. σχηματίζεται χωρίς κατάληξη, αλλά το βραχύχρονο φων. ε που είναι πριν από το χαρακτήρα εκτείνεται σε η: θ. ἀληθεσ- = ὄ, ἡ ἀληθής· θ. συνηθεσ- = ὄ, ἡ συνήθης· θ. πληρεσ- = ὄ, ἡ πλήρης· όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών σχηματίζονται από το θέμα σε -εσ-, αλλά ο χαρακτ. σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα αποβάλλεται, και τα δύο αυτά φωνήεντα συναιρούνται

(θ. ἀληθεσ-: ἀληθέσ-ος, ἀληθέ-ος = ἀληθοῦς· θ. συνηθεσ-: συνήθεσ-α συνήθε-α = συνήθη κτλ., βλ. §64, 1· πβ. §134, 3 και §137, 3)·

2) η ενική κλητική του αρσενικού και του θηλυκού και η ενική ονομαστική, αιτ. και κλητ. του ουδετέρου είναι όμοιες με το θέμα (χωρίς κατάληξη): ὦ ἐπιμελές, τὸ ἐπιμελές·

3) η δοτ. του πληθ. σχηματίζεται με απλοποίηση των δύο σ: τοῖς ἀληθέσ-σι - ἀληθέσι (πβ. §137, 4)·

4) η αιτιατ. του πληθ. στο αρσενικό και το θηλ. είναι όμοια με την ονομαστική του πληθ.: οἱ ἀληθεῖς - τοὺς ἀληθεῖς (πβ. §112, 4 και §170, 4)·

183. Τα βαρύτονα σιγμόληκτα επίθ. της γ' κλίσης σε -ης, -ες:

1) στην ενική κλητ. του αρσενικού και του θηλ. και στην ενική ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο (αν είναι υπερδισύλλαβα): ὁ, ἡ συνήθης, ὦ σύνηθες - τὸ σύνηθες· ὁ, ἡ αὐθάδης, ὦ αὐθαδες - τὸ αὐθαδες· ὅσα ὅμως λήγουν σε -ώδης, -ώλης, -ήρης: ὁ, ἡ εὐώδης, ὦ εὐῶδες - τὸ εὐῶδες· ὁ, ἡ ἐξώλης, ὦ ἐξῶλες - τὸ ἐξῶλες· ὁ, ἡ ποδήρης, ὦ ποδῆρες - τὸ ποδῆρες·

2) στη γεν. του πληθ. τονίζονται στην παραλήγουσα αντίθετα με τον κανόνα (§54) από αναλογία πρὸς τη γεν. του ενικού: τῶν συνηθέσ-ων, συνηθέ-ων = συνήθων (ὅπως τοῦ συνήθους)· τῶν πληρέσ-ων, πληρέ-ων = πλήρων (ὅπως τοῦ πλήρους)· τῶν εὐωδέσ-ων, εὐωδέ-ων = εὐώδων (ὅπως τοῦ εὐώδους).

15ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

184. Τα πιο συνηθισμένα ανώμαλα επίθετα της αρχαίας ελληνικής είναι τα ακόλουθα πέντε:

1. πολύς, πολλή, πολύ (ετερόκλιτο· πβ. §149)

(θ. πολυ- και πολλο-)

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ πολὺ-ς	ἡ πολλή	τὸ πολὺ
γεν.	τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ
δοτ.	τῷ πολλῷ	τῇ πολλῇ	τῷ πολλῷ
αιτ.	τὸν πολὺ-ν	τὴν πολλήν	τὸ πολὺ
κλ.	(ῶ) πολὺ	(ῶ) πολλή	(ῶ) πολὺ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ πολλοὶ	αἱ πολλαὶ	τὰ πολλὰ
γεν.	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
δοτ.	τοῖς πολλοῖς	ταῖς πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
αιτ.	τούς πολλούς	τάς πολλάς	τὰ πολλὰ
κλ.	(ῶ) πολλοὶ	(ῶ) πολλαὶ	(ῶ) πολλὰ

2. μέγας, μεγάλη, μέγα (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. μεγα- και μεγαλο-)

Ενικός αριθμός

ον.	μέγα-ς	μεγάλη	μέγα
γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλη	μεγάλῳ
αιτ.	μέγα-ν	μεγάλην	μέγα
κλ.	μέγα	μεγάλη	μέγα

Πληθυντικός αριθμός

ον.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα
γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
δοτ.	μεγάλους	μεγάλαις	μεγάλους
αιτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
κλ.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα

Διϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

	ον., αιτ., κλ.	
αρσ.	θηλ.	ουδ.
μεγάλω	μεγάλα	μεγάλω
	γεν., δοτ.	
αρσ.	θηλ.	ουδ.
μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλοι

3. πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον (ετερόκλιτο· πβ. §149)

(θ. πραο- και πραε-)

Ενικός αριθμός			
ον.	πρᾶος	πραεῖα	πρᾶον
γεν.	πράου	πραείας	πράου
δοτ.	πράω	πραεία	πράω
αιτ.	πρᾶον	πραεῖαν	πρᾶον
κλ.	πρᾶε	πραεῖα	πρᾶον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	πρᾶοι	πραεῖαι	πράε-α
γεν.	πράε-ων	πραειῶν	πράε-ων
δοτ.	πράε-σι	πραείαις	πράε-σι
αιτ.	πράους	πραείας	πράε-α
κλ.	πρᾶοι	πραεῖαι	πράε-α

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.		
αρσ. πράω	θηλ. πραεία	ουδ. πράω
γεν., δοτ.		
αρσ. πράοιν	θηλ. πραείαιν	ουδ. πράοιν

4. ὁ σῶς, ἡ σῶς, τὸ σῶν (ελλειπτικό· πβ. §153)

(θ. σα- και σω-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἡ σῶς	τὸ σῶν
αιτ.	τὸν τὴν σῶν	τὸ σῶν
Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ σῶ	τὰ (σά-α) σᾶ
αιτ.	τοὺς τὰς σῶς	τὰ (σά-α) σᾶ

5. ὁ φροῦδος, ἡ φρούδη, τὸ φροῦδον (ελλειπτικὸ· πβ. §153)

Ενικός αριθμός		
ὁ φροῦδος	ἡ φρούδη (και ἡ φροῦδος)	τὸ φροῦδον
Πληθυντικός αριθμός		
οἱ φροῦδοι	αἱ φροῦδαι (και αἱ φροῦδοι)	τὰ φροῦδα

16ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

185. Οι μετοχές (βλ. §251, β) κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα με τρία γένη και είναι δευτερόκλιτες ή τριτόκλιτες.

α) Μετοχές δευτερόκλιτες

186. Οι δευτερόκλιτες μετοχές λήγουν σε -μένος, -μένη, -μενον και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ον (πβ. §158, σοφός, -ή, -όν· ξένος, ξένη, ξένον): λυόμενος, λυομένη, λυόμενον· γεν. λυομένου, λυομένης, λυομένου κτλ.— λυσόμενος, λυσομένη, λυσόμενον· γεν. λυσομένου, λυσομένης, λυσομένου κτλ.

Έτσι και: λυσάμενος, λυσαμένη, λυσάμενον· λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον· τιμώμενος, τιμωμένη,

τιμώμενον· ποιούμενος, ποιουμένη,
 ποιούμενον· δηλούμενος, δηλούμενη,
 δηλούμενον· δεικνύμενος,
 δεικνυμένη, δεικνύμενον·
 τιθέμενος, τιθεμένη, τιθέμενον κτλ.

β) Μετοχές τριτόκλιτες.

187. Οι τριτόκλιτες μετοχές λήγουν:

1) σε -ᾶς, -ᾶσᾶ, -ᾶν (πβ. §172:

πᾶς, πᾶσα, πᾶν –ἄπας, ἄπασα, ἄπαν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λύσας	λύσασα	λύσαν
γεν.	λύσαντος	λυσάσης	λύσαντος
κλ.	ᾧ λύσας	λύσασα	λύσαν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λύσαντες	λύσασαι	λύσαντα
γεν.	λυσάντων	λυσασῶν	λυσάντων
κλ.	λύσασι	λυσάσαις	λύσασι

Δυϊκός αριθμός

τὼ λύσαντε λυσάσᾱ λύσαντε
τοῖν λυσάντοιιν λυσάσαιιν λυσάντοιιν

Ἔτσι και: γράψας, γράψασα,
γράψαν- μείνας, μείναςα, μείναν-
ἀγγείλας, ἀγγείλασα, ἀγγεῖλαν κ.ά.

Ενικός αριθμός

ον.	ιστάς	ιστᾶσα	ιστάν
γεν.	ιστάντος	ιστάσης	ιστάντος
κλ.	ιστάς	ιστᾶσα	ιστάν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	ιστάντες	ιστᾶσαι	ιστάντα
γεν.	ιστάντων	ιστασῶν	ιστάντων
κλ.	ιστᾶσι	ιστάσαις	ιστᾶσι

Δυϊκός αριθμός

τὼ ιστάντε ιστάσᾱ ιστάντε
τοῖν ιστάντοιιν ιστάσαιιν ιστάντοιιν

Ἔτσι και: ἐμπιμπλάς, -ᾶσα, -άν -βάς,
βᾶσα, βάν -ἀποδράς, ἀποδρᾶσα,
ἀποδρᾶν.

2) σε -εἰς, -εἶσα, -έν (πβ. §173:
χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λυθείς	λυθείσα	λυθέν
γεν.	λυθέντος	λυθείσης	λυθέντος
κλ.	(ῶ) λυθείς	λυθείσα	λυθέν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λυθέντες	λυθείσαι	λυθέντα
γεν.	λυθέντων	λυθεισῶν	λυθέντων
δοτ.	λυθείσι	λυθείσαις	λυθείσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ	λυθέντε	λυθείσᾶ	λυθέντε
τοῖν	λυθέντοιιν	λυθείσαιν	λυθέντοιιν

Ἔτσι και: γραφεῖς, γραφεῖσα,
γραφέν – πληγεῖς, πληγεῖσα, πληγέν–
τιθείς, τιθείσα, τιθέν – ίεῖς, ίεῖσα, ίέν
– ρυεῖς, ρυεῖσα, ρυέν κ.ά.

3) σε -οῦς, -οῦσα, -ὄν (πβ. §122, δ: ὁ ὀδοῦς, τοῦ ὀδόντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	διδούς	διδούσα	διδὸν
γεν	διδόντος	διδούσης	διδόντος
κλ.	(ῶ) διδούς	διδούσα	διδὸν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	διδόντες	διδούσαι	διδόντα
γεν.	διδόντων	διδουσῶν	διδόντων
δοτ.	διδούσι	διδούσαις	διδούσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ	διδόντε	διδούσᾱ	διδόντε
τοῖν	διδόντοιιν	διδούσαιιν	διδόντοιιν

Ἔτσι και:

(του ἀλίσκομαι μετ. αορ. β´) ἀλούς,
ἀλοῦσα, ἀλὸν

(του γινώσκω μετ. αορ. β´) γνούς,
γνοῦσα, γνὸν

(του ζῶ μετ. αορ. β´) βιούς, βιοῦσα,
βιὸν κ.ά.

4) σε -ύς, -ῦσα, -ὺν (πβ. §122, δ: ἱμάς, ἱμάντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	δεικνύς	δεικνῦσα	δεικνὺν
γεν.	δεικνύντος	δεικνύσης	δεικνύντος
κλ.	(ῶ) δεικνύς	δεικνῦσα	δεικνὺν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	δεικνύντες	δεικνῦσαι	δεικνύντα
γεν.	δεικνύ- ντων	δεικνυ- σῶν	δεικνύ- ντων
δοτ.	δεικνῦσι	δεικνύ-σαις	δεικνῦσι
Δυϊκός αριθμός			
τῶ	δεικνύντε	δεικνύσᾱ	δεικνύντε
τοῖν	δεικνύ- ντοιιν	δεικνύσαιιν	δεικνύ- ντοιιν

Ἔτσι και: (του ἀπόλλυμι μετ.ενεστ.) ἀπολλύς, ἀπολλῦσα, ἀπολλὺν (του δύομαι μετ. αορ. β´), δύς, δῦσα, δὺν (του φύομαι μετ. αορ. β´), φύς, φῦσα, φὺν κ.ά.

5) σε **-ων, -ουσα, -ον** (πβ. §174: ἄκων, ἄκουσα, ἄκον - ἐκών, ἐκοῦσα, ἐκόν):

Ενικός αριθμός			
ον.	λύων	λύουσα	λύον
γεν.	λύοντος	λυούσης	λύοντος
κλ.	(ῶ) λύων	λύουσα	λύον
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λύοντες	λύουσαι	λύοντα
γεν.	λυόντων	λυουσῶν	λυόντων
δοτ.	λύουσι	λυούσαις	λύουσι
Δυϊκός αριθμός			
τῶ	λύοντε	λυούσᾱ	λύοντε
τοῖν	λυόντοιιν	λυούσαιιν	λυόντοιιν

Ἔτσι και: λύσων, λύσουσα, λύσον
-γράφων, γράφουσα, γράφον,
γράψων, γράψουσα, γράψον κ.ά

Ενικός αριθμός

ον.	φυγών	φυγοῦσα	φυγόν
γεν.	φυγόντος	φυγούσης	φυγόντος
κλ.	(ῶ) φυγών	φυγοῦσα	φυγόν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	φυγόντες	φυγοῦσαι	φυγόντα
γεν.	φυγόντων	φυγουσῶν	φυγόντων
δοτ.	φυγοῦσι	φυγούσαις	φυγοῦσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ	φυγόντε	φυγούσᾱ	φυγόντε
τοῖν	φυγόντοιιν	φυγούσαιιν	φυγόντοιιν

Ἔτσι και: (εἰμί) ῶν, οῦσα, ὄν
(αἰρῶ) ἐλών, ἐλοῦσα, ἐλόν
(ὀρῶ) ἰδών, ἰδοῦσα, ἰδόν κ.ά.

6) σε -ῶν, -ῶσα, -ῶν (πβ. §122, ε:
Ξενοφών -ῶντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	τιμῶν	τιμῶσα	τιμῶν
γεν.	τιμῶντος	τιμώσης	τιμῶντος
κλ.	(ῶ) τιμῶν	τιμῶσα	τιμῶν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	τιμῶντες	τιμῶσαι	τιμῶντα
γεν.	τιμώντων	τιμωσῶν	τιμώντων
δοτ.	τιμῶσι	τιμώσαις	τιμῶσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ τιμῶντε , τιμῶσᾶ, τιμῶντε
τοῖν τιμώντοιν , τιμώσαιν, τιμώντοιν

Ἔτσι και: ὀρῶν, ὀρῶσα, ὀρῶν -
φοιτῶν, φοιτῶσα, φοιτῶν κ.ά.

ὅμοια και (του ἐλαύνω μετ. μέλλ.)
ἐλῶν, ἐλῶσα, ἐλῶν κ.ά.

7) σε -ῶν, -οῦσα, -οῦν (πβ. §122, δ: πλακοῦς -οῦντος):

Ενικός αριθμός			
ον.	δηλῶν	δηλοῦσα	δηλοῦν
γεν.	δηλοῦντος	δηλούσης	δηλοῦντος
κλ.	(ῶ)δηλῶν	δηλοῦσα	δηλοῦν
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	δηλοῦν- ντες	δηλοῦσαι	δηλοῦντα
γεν.	δηλού- ντων	δηλουσῶν	δηλούντων
δοτ.	δηλοῦσι	δηλούσαις	δηλοῦσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ	δηλοῦντε, δηλούσα, δηλοῦντε
τοῖν	δηλούντοι, δηλούσαι, δηλούντοι

Ἔτσι και: ποιῶν, ποιοῦσα, ποιοῦν
 –ἐλευθερῶν, ἐλευθεροῦσα, ἐλευθεροῦν
 –ἀγγελῶν, ἀγγελοῦσα, ἀγγελοῦν –
 μενῶν, μενοῦσα, μενοῦν κ.ά.

8) σε -ῶς, -υῖα, -ός: λευκῶς,
 λευκυῖα, λευκός που κλίνεται ἔτσι:

(θ.λευκοτ-) (θ.λευκουσ-)
 (θ.λευκοτ-)

Ενικός αριθμός			
ον.	λευκῶς	λευκυῖα	λευκός
γεν.	λευκότος	λευκυῖας	λευκότος
δοτ.	λευκότι	λευκυῖα	λευκότι
αιτ.	λευκότα	λευκυῖαν	λευκός
κλ.	λευκῶς	λευκυῖα	λευκός
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	λευκότες	λευκυῖαι	λευκότα
γεν.	λευκό- των	λευκυῖων	λευκότων
δοτ.	λευκόσι	λευκυῖαις	λευκόσι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.		
λευκότε	λευκυῖᾱ	λευκότε
γεν., δοτ.		
λελοκότοιιν	λευκυῖαιν	λευκότοιιν

Έτσι και: ἡγγελκώς, -κυῖα, -κός·
γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφός·
(του άχρ. ρ. εἶκω = μοιάζω· παρακ.
ἔοικα) εἰκώς, εἰκυῖα, εἰκός·,
(του άποθνήσκω, παρακ. τέθνηκα)
τεθνηκώς -κυῖα, -κός·
(του άχρ. ρ. δεῖδω = φοβούμαι,
παρακ. δέδοικα) δεδοικώς, -κυῖα,
-κός ἢ δεδιώς, δεδιυῖα, δεδιός· (του
ρ. οἶδα = γνωρίζω) εἰδώς, εἰδυῖα,
εἰδός·
(του ρ. γίγνομαι) γεγονώς, γεγонуῖα,
γεγονός κ.ά.

9) σε -ὤς, -ῶσα, -ῶς (ή -ός): ἐστῶς, ἐστῶσα, ἐστῶς (βλ. §39, 4) που κλίνεται ἔτσι:

Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ ἐστῶς	ἡ ἐστῶσα	τὸ ἐστῶς (ἡ ἐστὸς)
γεν.	τοῦ ἐστῶτος	τῆς ἐστῶσης	τοῦ ἐστῶτος
κλ.	(ῶ) ἐστῶς	(ῶ) ἐστῶσα	(ῶ)ἐστῶς (ἡ ἐστὸς)
Πληθυντικός αριθμός			
ον.	οἱ ἐστῶτες	αἱ ἐστῶσαι	τὰ ἐστῶτα
γεν.	τῶν ἐστῶτων	τῶν ἐστῶσῶν	τῶν ἐστῶτων
δοτ.	τοῖς ἐστῶσι	ταῖς ἐστῶσαις	τοῖς ἐστῶσι

Δυϊκός αριθμός

τῶ	ἐστῶτε	ἐστῶσᾶ	ἐστῶτε
τοῖν	ἐστῶτοιιν	ἐστῶσαιιν	ἐστῶτοιιν

Έτσι και: (του ἀποθνήσκω, παρακ. τέθνηκα) β' τύπος: τεθνεώς, τεθνεῶσα, τεθνεῶς ἢ τεθνεός.

188. Η κλητ. του ενικού των τριτόκλιτων μετοχών στο αρσεν. (όπως και στο θηλ. και στο ουδ.) σχηματίζεται όμοια με την ονομαστική: ὦ λύσας, ὦ λυθείς, ὦ διδούς, ὦ δεικνύς, ὦ λύων, ὦ τιμῶν κτλ.

17ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων

189. Η ιδιότητα ἢ ποιότητα που φανερώνει ένα επίθετο μπορεί να υπάρχει σε δύο ἢ περισσότερα όντα, αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Για να δηλώσουν το διαφορετικό αυτό βαθμό, τα επίθετα έχουν κανο-

νικά ξεχωριστούς τύπους (μονολεκτικούς ή περιφραστικούς) που λέγονται **βαθμοί των επιθέτων**: σοφός μὲν Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης – φίλος, μᾶλλον φίλος, μάλιστα φίλος.

190. Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις:

1) Όταν το επίθετο φανερώνει απλώς μια ιδιότητα ή ποιότητα ενός όντος, χωρίς σύγκριση προς άλλο, λέγεται **επίθετο θετικού βαθμού** ή απλώς **θετικό**: ὁ δίκαιος ἀνὴρ.

2) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε βαθμό ανώτερο συγκριτικά προς ένα άλλο ή προς πολλά άλλα που λογαριάζονται σαν ένα, λέγεται **επίθετο συγκριτικού βαθμού**, ή απλώς **συγκριτικό**: οὗτός ἐστι

δικαιότερος ἐκείνου -χρυσὸς κρείσσω πολλῶν χρημάτων.

3) Ὄταν το επίθετο φανερώνει ὅτι ἓνα ὄν ἔχει μια ιδιότητα ἢ ποιότητα σε πολὺ μεγάλο βαθμὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τα ἄλλα του ἴδιου εἴδους, λέγεται **επίθετο υπερθετικοῦ βαθμοῦ ἢ απλῶς υπερθετικὸ** και:

α) το υπερθετικὸ που φανερώνει ὅτι ἓνα ὄν ἔχει μια ιδιότητα ἢ ποιότητα σε πολὺ μεγάλο βαθμὸ, ἀπόλυτα, χωρὶς να γίνεται σύγκριση πρὸς ἄλλα, λέγεται **υπερθετικὸ ἀπόλυτο**: οὗτός ἐστι δικαιοτάτος.

β) το υπερθετικὸ που φανερώνει ὅτι ἓνα ὄν ἔχει μια ιδιότητα ἢ ποιότητα στον πιο μεγάλο βαθμὸ συγκριτικά πρὸς ὅλα τα ἄλλα του ἴδιου εἴδους μαζί λέγεται **υπερθετικὸ σχετικὸ**: Ἀριστείδης ἦν δικαιοτάτος πάντων τῶν Ἀθηναίων.

191. Το συγκριτικό και το υπερθετικό ενός επιθέτου μαζί λέγονται μ' ένα όνομα παραθετικά του επιθέτου.

192. Όπως στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, τα παραθετικά των επιθέτων σχηματίζονται ή με μία λέξη (και τότε λέγονται μονολεκτικά) ή με δύο λέξεις (και τότε λέγονται περιφραστικά).

2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών

193. Τα μονολεκτικά παραθετικά των επιθέτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, σχηματίζονται κανονικά από το θετικό, αφού στο θέμα (του αρσεν. γένους) προστεθούν ορισμένες καταλήξεις που λέγονται παραθετικές καταλήξεις. Οι πιο συνηθισμένες παραθετικές καταλήξεις είναι:

για το συγκριτικό: -τερος, -τέρα,
-τερον·

για το υπερθετικό: -τατος, -τάτη,
-τατον.

Έτσι τα παραθετικά που σχηματίζονται με τις παραπάνω καταλήξεις είναι δευτερόκλιτα επίθετα, τρικατάληκτα με τρία γένη. Π.χ.

πτωχός (θ. πτωχο-)			
συγκρ.	πτωχό- τερος	πτωχο- τέρα	πτωχό- τερον
υπερθ.	πτωχό- τατος	πτωχο- τάτη	πτωχό- τατον
βαρύς (θ. βαρυ-)			
συγκρ.	βαρύ- τερος	βαρυ- τέρα	βαρύ- τερον
υπερθ.	βαρύ- τατος	βαρυ- τάτη	βαρύ- τατον

ἀληθῆς (θ. ἀληθεσ-)

συγκρ.	ἀληθέσ- τερος	ἀληθεσ- τέρα	ἀληθέσ- τερον
υπερθ.	ἀληθέσ- τατος	ἀληθεσ- τάτη	ἀληθέσ- τατον

μέλας (θ. μελαν-)

συγκρ.	μελάν- τερος	μελαν- τέρα	μελάν- τερον
υπερθ.	μελάν- τατος	μελαν- τάτη	μελάν- τατον

χαρίεις (θ. χαριετ-) (πβ. §173 καί §70, 3)

συγκρ.	χαριέσ- τερος	χαριεσ- τέρα	χαριέσ- τερον
υπερθ.	χαριέσ- τατος	χαριεσ- τάτη	χαριέσ- τατον

ἄχαρις (θ. ἀχαριτ-) (πβ. §70, 3)

συγκρ.	ἀχαρίσ- τερος	ἀχαρισ- τέρα	ἀχαρίσ- τερον
υπερθ.	ἀχαρίσ- τατος	ἀχαρισ- τάτη	ἀχαρίσ- τατον

3. Τα παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος

194. Τα παραθετικά των δευτερόκλιτων επιθέτων διατηρούν το χαρακτήρα του θετικού ο, αν προηγείται συλλαβή φύσει ή θέσει μακρόχρονη (βλ. §33)· τον εκτείνουν σε ω, αν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη:

ξηρός	ξηρό-τερος	ξηρό-τατος
πτωχός	πτωχό-τερος	πτωχότατος
γενναῖος	γενναιότερος	γενναιότατος
θερμός	θερμότερος	θερμότατος
ένδοξος	ένδοξότερος	ένδοξότατος

αλλά: νέος νεώ-τερος νεώ-τατος·
σοφός σοφώ-τερος σοφώ-τατος

4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών

195. Τα παραθετικά μερικών επιθέτων της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζονται κανονικά με την απλή προσθήκη των παραθετικών καταλήξεων -τερος, -τατος στο θέμα τους, παρά διαμορφώνονται από αναλογία προς τα παραθετικά άλλων επιθέτων και λήγουν όπως αυτά (πβ. τα νεοελ.: ελαφρός – ελαφρύτερος όπως το βαρύτερος, χοντρός – χοντρύτερος όπως το παχύτερος, αντί για τα κανονικά ελαφρότερος, χοντρότερος).

Έτσι διαμορφώνονται οι ακόλουθες αναλογικές παραθετικές καταλήξεις:

α) -έστερος, -έστατος

Κατά τα παραθετικά των σιγμόληκτων επιθέτων σε -ης, -ες (άληθής, άληθέσ-τερος, άληθέσ-τατος) σχη-

ματίζουν τα παραθετικά τους τα τριτόκλιτα επίθετα σε -ων, -ον (γεν. -ονος), καθώς και τα επίθετα ἄκρατος (=αυτός που δεν έχει ανακατευτεί με άλλον, ανόθευτος), ἄσμενος (=ευχαριστημένος), ἔρρωμένος (= δυνατός) και πένης:

σώφρων (θ. σωφρον-)	
σωφρον-έσ-τερος	σωφρον-έσ-τατος
εὐδαίμων (θ. εὐδαιμον-)	
εὐδαιμον-έσ-τερος	εὐδαιμον-έσ-τατος
ἄκρατος (θ. ἀκρατο-)	
ἀκρατ-έσ-τερος	ἀκρατ-έσ-τατος (και ἀκρατό-τατος)
ἄσμενος (θ. ἀσμενο-)	
ἀσμεν-έσ-τερος (και ἀσμενώ-τερος)	ἀσμεν-έσ-τατος ἀσμενώ τατος)
ἔρρωμένος (θ. ἔρρωμενο-)	
ἔρρωμεν-έσ-τερος	ἔρρωμεν-έσ-τατος
πένης (θ. πενητ-)	
πεν-έσ-τερος	πεν-έσ-τατος

β) -ούστερος, -ούστατος

Το επίθετο άπλοῦς και τα συνηρημένα επίθετα της β΄ κλίσης με β΄ συνθ. το όνομανοῦς σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ούστερος, -ούστατος (κατά τα παραθετικά σε -έστερος, -έστατος με συναίρεση):

άπλοῦς (θ. άπλοο-)	
άπλούστερος (από το άπλο-έσ-τερος	άπλούστατος (άπλο-έσ-τατος)
εὔνους (θ. εὔνοο-)	
εὔνούστερος (από το εὔνο-έσ-τερος	εὔνούστατος (εὔνο-έσ-τατος)

γ) -ίστερος, -ίστατος

Τα μονοκατάληκτα επίθετα ἄρπαξ, βλάξ, λάλος (= φλύαρος), κλέπτῃς, πλεονέκτης σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ίστερος, -ίστατος

(κατά τα παραθετικά του ἄχαρις:
ἀχαρίστερος, ἀχαρίστατος· βλ. §193):

ἄρπαξ (θ. ἄρπαγ-)	
ἄρπαγ-ίς-τερος	ἄρπαγ-ίς-τατος
βλάξ (θ. βλακ-)	
βλακ-ίς-τερος	βλακ-ίς-τατος
λάλος (θ. λαλο-)	
λαλ-ίς-τερος	λαλ-ίς-τατος
κλέπτης (θ. κλεπτα-)	
κλεπτ-ίς-τερος	κλεπτ-ίς-τατος
πλεονέκτης (θ. πλεονεκτα-)	
πλεονεκτ-ίς-τερος	πλεονεκτ-ίς-τατος

δ) -αίτερος, -αίτατος

Το επίθ. παλαιός σχηματίζει τα παραθετικά του με θέμα το επίρρ. πάλαι σε -αίτερος, -αίτατος:

παλαιός παλαίτερος παλαίτατος

Ανάλογα προς αυτό σχηματίστηκαν τα παραθετικά:

γεραῖος (= γέροντας, σεβαστός)
γεραῖ-τερος γεραῖ-τατος
σχολαῖος (= αργός, αργοκίνητος)
σχολαῖ-τερος σχολαῖ-τατος

Από αυτά αποσπάστηκε η κατάληξη -αῖτερος, -αῖτατος, με την οποία σχηματίζουν τα παραθετικά τους ορισμένα επίθετα σε -ος:

ἴσος	
ἴσ-αῖ-τερος	ἴσ-αῖ-τατος
ὄψιος (= ὄψιμος)	
ὄψι-αῖ-τερος	ὄψι-αῖ-τατος
(πλησίος)	
πλησι-αῖ-τερος	πλησι-αῖ-τατος
πρῶος (από το πρῶιος= πρωινός)	
πρω-αῖ-τερος	πρω-αῖ-τατος

εύδιος	
εύδι-αίτερος (και εύδιέσ-τερος)	εύδι-αί-τατος εύδιέσ-τατος
ήσυχος	
ήσυχ-αί-τερος (και ήσϋχώ-τερος)	ήσυχ-αί-τατος ήσϋχώ-τατος
ΐδιος	
ΐδι-αί-τερος (και ΐδιώ-τερος)	ΐδι-αί-τατος ΐδιώ-τατος
φίλος	
φιλ-αί-τερος (και φιλ-ίων ή φίλ-τερος)	φιλ-αί-τατος φίλ-τατος

5. Ανώμαλα παραθετικά (σε -ίων, -ιστος)

196. Μερικά επίθετα της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζουν τα παραθετικά τους με τις παραθετικές καταλήξεις -τερος, -τατος, παρά παίρνουν στο συγκριτικό την κατάληξη -ίων (αρσ. και θηλ.), -ιον (ουδέτ.) και στο υπερθετικό την κατάληξη -ιστος, -ίστη, -ιστον. Επειδή τα παραθετικά αυτά σχηματίζονται πολλές φορές με διάφορες φθογγικές παθήσεις ή και με θέμα διαφορετικό από το θέμα του θετικού, λέγονται **ανώμαλα παραθετικά**. Τα επίθετα αυτά είναι:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	(θέμα)
1. αίσχρός	ὁ, ἡ αἰσχίων, τὸ αἰσχίον	αἰσχιστος	(αἰσχ-, πβ. αἰσχ-ος)
2. ἐχθρός	ὁ, ἡ ἐχθίων και ομαλά ἐχθρό-τερος, τὸ ἔχθιον	ἐχθιστος	(ἐχθ-, πβ. ἔχθ-ος = ἐχθρα)
3. ἡδύς	ὁ, ἡ ἡδίων, τὸ ἡδιον	ἡδιστος	(ἡδ-)
4. καλός	ὁ, ἡ καλλίων, τὸ κάλλιον	κάλλιστος	(καλλ-, πβ. κάλλ-ος)
5. μέγας	ὁ, ἡ μείζων, τὸ μείζον	μέγιστος	(μεγ-)
6. ῥάδιος	ὁ, ἡ ῥάων, τὸ ῥᾶον	ῥᾶστος	(ῥα-)
7. ταχύς	ὁ, ἡ θάπτων, τὸ θᾶπτον	τάχιστος	(θαχ-)

8. ἀγαθός	ὁ, ἡ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον	ἄριστος	(ἀμεν- και ἄρ-, πβ. ἄρ-ετή)
»	ὁ, ἡ βελτίων, τὸ βέλτιον	βέλτιστος	(βελτ-)
»	ὁ, ἡ κρείττων, τὸ κρεῖττον	κράτιστος	(κρετ-, κρατ-, πβ. κράτ-ος)
»	ὁ, ἡ λῶων, τὸ λῶον	λῶστος	(λω-)
9. κακός	ὁ, ἡ κακίων, τὸ κάκιον	κάκιστος	(κακ-)
»	ὁ, ἡ χείρων, τὸ χεῖρον	χείριστος	(χερ-, χειρ-)

10. μακρός	μακρό-τερος	μακρό- τατος	(ομαλά)
»	—	μήκιστος	(μηκ-, πβ. μῆκ-ος)
11. μικρός	μικρό-τερος	μικρό- τατος	(ομαλά)
»	ὀ, ἢ ἐλάττων, τὸ ἔλαττον	ἐλάχιστος	(ἐλαχ-)
»	ὀ, ἢ ἥττων, τὸ ἥττον	επίρρ. ἥκιστα	(ἥκ-)
12. ὀλίγος	ὀ, ἢ μείων, τὸ μείον	ὀλίγιστος	(με-, ὀλιγ-)
13. πολὺς	ὀ, ἢ πλείων, τὸ πλέον	πλεῖστος	(πλε-)

6. Κλίση των συγκριτικῶν σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)

197. Τα συγκριτικά σε -ίων, -ιον (ή -ων, -ον) είναι δικατάληκτα επίθετα της γ' κλίσης με τρία γένη και κλίνονται κατά το ακόλουθο παράδειγμα (πβ. §178):

(θ. βελτιον-, βελτιοσ-)

Ενικός αριθμός		
ον.	ὁ ἢ βελτίων	τὸ βέλτιον
γεν.	τοῦ τῆς βελτίον-ος	τοῦ βελτίον-ος
δοτ.	τῷ τῇ βελτίον-ι	τῷ βελτίον-ι
αιτ.	τὸν τὴν βελτίον-α ἢ βελτίω	τὸ βέλτιον
κλ.	(ῶ) βέλτιον	(ῶ) βέλτιον

Πληθυντικός αριθμός		
ον.	οἱ αἱ βελτίον-ες ἢ βελτίους	τὰ βελτίον-α ἢ βελτίω
γεν.	τῶν βελτιόν-ων	τῶν βελτιόν-ων
δοτ.	τοῖς ταῖς βελτίοσι(ν)	τοῖς βελτίοσι(ν)
αιτ.	τοὺς τὰς βελτίον-ας ἢ βελτίους	τὰ βελτίον-α ἢ βελτίω
κλ.	(ῶ̃) βελτίον-ες ἢ βελτίους	(ῶ̃) βελτίον-α ἢ βελτίω

Δυϊκός αριθμός(και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ.	βελτίον-ε
γεν., δοτ.	βελτιόν-οιν

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών

198. Τα περιφραστικά παραθετικά (βλ. §192) σχηματίζονται στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, με το θετικό του επιθέτου και με ορισμένο ποσοτικό επίρρημα εμπρός από αυτό. Έτσι ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με το επίρρ. μάλλον και ο υπερθ. με το επίρρ. μάλιστα εμπρός από το θετικό:

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
έπιμελής	μάλλον έπιμελής	μάλιστα έπιμελής

(πβ. τα νεοελλ.: μικρός— πιο μικρός
— ο πιο μικρός ή πολύ μικρός)

199. Όλα τα επίθετα που σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά μπορούν να σχηματίσουν παράλληλα και περιφραστικά παραθετικά. Σχηματίζουν τα παραθετικά τους μόνο περιφραστικά οι μετοχές και μερικά μονοκατάληκτα επίθετα που χρησιμοποιούνται και ως ουσιαστικά.

200. 1) Μετοχές: δυνάμενος - μάλλον δυνάμενος - μάλιστα δυνάμενος· συμφέρων - μάλλον συμφέρων - μάλιστα συμφέρων· ώφελῶν - μάλλον ώφελῶν - μάλιστα ώφελῶν κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: αντρειωμένος - πιο αντρειωμένος - ο πιο αντρειωμένος ή πολύ άντρειωμένος).

2) Μονοκατάληκτα επίθετα: εἴρων - μάλλον εἴρων - μάλιστα εἴρων· ἔνδακρυς - μάλλον ἔνδακρυς - μάλιστα ἔνδακρυς. Ἔτσι και τα εὐέλπις, κόλαξ, ὑβριστής, φιλόγελως κ.ά.

8. Ελλειπτικά παραθετικά

201. Σε μερικά επίθετα λείπει ο θετικός βαθμός ή και ένας από τους δύο άλλους βαθμούς. Τα παραθετικά των επιθέτων αυτών λέγονται **ελλειπτικά παραθετικά**.

Τα περισσότερα ελλειπτικά παραθετικά παράγονται από επιρρήματα, προθέσεις ή μετοχές:

	Συγκρητικός	Υπερθετικός
1. (άνω)	άνώ-τερος	άνώ-τατος
2. (κάτω)	κατώ-τερος	κατώ-τατος
3. (πρὸ)	πρό-τερος	πρῶτος (πρό-ατος)
4. (ὑπὲρ)	ὑπέρ-τερος	ὑπέρ-τατος
5. (ἐπι- κρατῶν)	ἐπικρα- έστερος	—
6. (προτι- μώμενος)	προτιμό-τερος	—

7. —	ὔστερος	ὔστατος
8. —	—	ὔπατος
9. —	—	ἔσχατος

202. Μερικά επίθετα δε σχηματίζουν παραθετικά, γιατί φανερώνουν ιδιότητα, ποιότητα ή κατάσταση που δεν παρουσιάζει βαθμούς. Τέτοια επίθετα είναι:

1) όσα φανερώνουν ύλη: λίθινος, άργυροῦς, γήινος· τοπική ή χρονική σχέση: χερσαῖος, θαλάσσιος, θερινός, ήμερήσιος· μέτρο: σταδιαῖος, πηχυαῖος· καταγωγή, συγγένεια: πατρῷος, μητρικός· μόνιμη κατάσταση: θνητός, νεκρός κ.ά.

2) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το στερητικό ά- (βλ. §423, α): άθάνατος, άυλος, άυπνος, άψυχος κ.ά.

3) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το επίθετο πᾶς ή την πρόθ. ὑπέρ

(που έχουν μόνα τους υπερθετική σημασία): πάνσοφος, πάντιμος, πάγκαλος - ὑπερμεγέθης, ὑπέρλαμπρος κ.ά.

9. Παραθετικά επιρρημάτων

203. Πολλά επιρρήματα (βλ. §362) της αρχαίας επιδέχονται σύγκριση και γι' αυτό σχηματίζουν παραθετικά (όπως και στη νέα: ωραία - ωραιότερα ή πιο ωραία - ωραιότατα ή πάρα πολύ ωραία).

Σχηματίζουν έτσι παραθετικά στην αρχαία ελληνική:

1) Επιρρήματα σε -ως που παράγονται από επίθετα. Τα επιρρήματα αυτά στον συγκριτικό έχουν τύπο όμοιο με την ενική αιτιατ. του ουδετ. του συγκριτικού επιθέτου και στον υπερθετικό έχουν τύπο όμοιο με

την πληθυντική αιτιατ. του ουδετέ-
ρου του υπερθετικού επιθέτου:

δικαίως		
(δίκαιος)	δικαιότερον	δικαιότατα
σοφῶς		
(σοφὸς)	σοφώτερον	σοφώτατα
ἀληθῶς		
(ἀληθῆς)	ἀληθέστερον	ἀληθέστατα
σωφρόνως		
(σώφρων)	σωφρονέ- στερον	σωφρονέ- στατα
ἡδέως		
(ἡδὺς)	ἡδιον	ἡδιστα
καλῶς		
(καλὸς)	κάλλιον	κάλλιστα κ.ά.

2) Τα επιρρήματα εὖ (αντίστοιχο του επιθέτου ἀγαθός), ὀλίγον και πολύ:

εὖ – ἄμεινον - ἄριστα και βέλτιον - βέλτιστα και κρεῖττον - κράτιστα.

ὀλίγον –μείον - ὀλίγιστα και ἔλαττον - ἐλάχιστα και ἥττον - ἥκιστα.

πολύ –πλέον -πλεῖστα (ή πλεῖστον).

3) Το επίρρ. μάλα (= πολύ), που οι τρεις βαθμοί του είναι: θετ. μάλα – συγκριτ. μᾶλλον – υπερθ. μάλιστα.

4) Μερικά τοπικά επιρρήματα που παίρνουν παραθετικές καταλήξεις -τέρω, -τάτω:

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
άνω	άνωτέρω	άνωτάτω
άπωθεν (=μακριά)	άπωτέρω	άπωτάτω
έγγυς (=κοντά)	έγγυτέρω	έγγυτάτω και
»	έγγύτερον	έγγύτατα και
»	έγγιον	έγγιστα
έξω	έξωτέρω	έξωτάτω
έσω (και είσω)	έσωτέρω	έσωτάτω
κάτω	κατωτέρω	κατωτάτω
πόρρω	πορρωτέρω	πορρωτάτω
πέρα	περαιτέρω	—

5) Μερικά χρονικά επιρρήματα με παραθετικές καταλήξεις -(αί)τερον, -(αί)τατα (βλ. §195, δ)

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
πάλαι	παλαιότερον	παλαιάτατα
πρωί	πρωιαίτερον	πρωιαίτατα ή
»	πρωαίτερον	πρωαίτατα
όψè (= αργά)	όψιαίτερον	όψιαίτατα

204. Και τα παραθετικά των επιρρημάτων, όπως και των επιθέτων, εκφέρονται κάποτε περιφραστικά με το μάλλον, μάλιστα και το θετικό· π.χ.

θετ.	συγκρ.	υπερθ.
σοφῶς	μάλλον σοφῶς	μάλιστα σοφῶς
ήδέως	μάλλον ήδέως	μάλιστα ήδέως

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 2ου ΤΟΜΟΥ

2. Ημιφωνόληκτα	σελ.8
Πίνακας ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ' κλ.	σελ.22
Πίνακας σιγμόλ. ουσ. γ' κλ.	σελ. 39
Καταλήξεις των ουσιαστικών της γ' κλίσης	σελ.45
Ο τονισμός των ονομ. της γ' κλίσης	σελ.47
11ο Κεφ. Ανώμαλα ουσιαστικά	σελ.49
1. Ανώμαλα κατά το γένος	σελ.49
2. Ετερόκλιτα	σελ.51
3. Μεταπλαστιά	σελ.54
4. Ιδιόκλιτα	σελ.58
5. Άκλιτα	σελ.59
6. Ελλειπτικά	σελ.61

12ο Κεφ. Γενικά για τα επίθετα **σελ.62**

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων **σελ.62**

2.Κλίση των επιθέτων **σελ.64**

13ο Κεφ.Δευτερόκλιτα επίθετα **σελ.66**

1.Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα **σελ.66**

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα **σελ.74**

3. Απτικόκλιτα επίθετα **σελ.81**

14ο Κεφ. Τριτόκλιτα επίθετα **σελ.84**

Α΄. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ΄ κλίσης **σελ.84**

Β´. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ´ κλίσης	σελ.91
I. Αφωνόληκτα	σελ.91
II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα	σελ.98
III. Σιγμόληκτα	σελ.106
15ο Κεφ. Ανώμαλα επίθετα	σελ.114
1. πολύς, πολλή, πολὺ	σελ.114
	σελ.115
2. μέγας, μεγάλη, μέγα	σελ.114
3. πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον	σελ.117
4. σῶς, σῶς, σῶν	σελ.118
5. φρουῖδος, φρούδη, φρουῖδον	σελ.119
16ο Κεφ. Κλίση των μετοχῶν	σελ.120

α) Μετοχές δευτερόκλιτες	σελ.120
β) Μετοχές τριτόκλιτες	σελ.121
17ο Κεφ. Παραθετικά	σελ.133
1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων	σελ.133
2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών	σελ.136
3. Παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος	σελ.139
4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών	σελ.140
α) -έστερος, -έστατος	σελ.140
β) -ούστερος, -ούστατος	σελ.142
γ) -ίστερος, -ίστατος	σελ.142
δ) -αίτερος, -αίτατος	σελ.143
5. Ανώμαλα παραθετικά	σελ.146
6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)	σελ.150

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών	σελ.152
8. Ελλειπτικά παραθετικά	σελ.154
9. Παραθετικά επιρρημάτων	σελ.156

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιοόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιοόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

BIBΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.